

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Bc. Daniel Richter

**Konzulární a vízová činnost
českých zastupitelských úřadů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jakub Handrlíka, LL.M., Ph.D., DSc.

Katedra správního práva a správní vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 21. 8. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 152 575 znaků včetně mezer.

Daniel Richter

diplomant

V Praze dne 21. 8. 2024

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce prof. JUDr. Jakubu Handrlíkoví, LL.M., Ph.D., DSc. za odborné vedení, za ochotu při konzultacích a za podporu při praktické tvorbě předkládané práce. Za cenné rady při orientaci v tématu a při získávání informací a za sdílení zkušeností z uplatňování právních norem v praxi české zahraniční služby děkuji Mgr. Radce Calábkové.

Obsah

Úvod.....	6
1. Základní právní rámec.....	9
1.1. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích.....	9
1.2. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích.....	13
1.3. Bilaterální smlouvy mezi státy.....	14
1.4. Zákony České republiky.....	15
1.4.1. Zákon o zahraniční službě.....	16
1.4.2. Cizinecký zákon.....	18
2. Funkce a poslání zastupitelských úřadů.....	21
2.1. Zastupitelské úřady a jejich role.....	21
2.2. Struktura zastupitelských úřadů a jejich pracovníků.....	21
2.2.1. Náležitosti pro výkon a výsady některých funkcí na zastupitelském úřadě.....	23
2.2.2. Imunita.....	24
3. Vízová činnost zastupitelských úřadů.....	25
3.1. Schengenské vízum – krátkodobé vízum.....	27
3.2. Letištní průjezdní vízum.....	29
3.3. Vízové centrum v Drážďanech.....	30
3.4. Externí zajišťování vízové činnosti ČR.....	31
3.5. Víza a pobytová agenda českých zastupitelských úřadů.....	32
4. Konzulární činnost zastupitelských úřadů.....	35
4.1. Matriční agenda.....	35
4.2. Uzavírání manželství.....	36
4.3. Státoobčanská agenda.....	38
4.4. Organizace voleb.....	40
4.5. Výkon agendy cestovních dokladů.....	43
4.6. Právní pomoc ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních.....	45
4.7. Dědická agenda.....	47
4.8. Postup ZÚ v případech trestné činnosti spáchané v cizině občany ČR nebo na občanech ČR.....	49
4.9. Postup ZÚ při výkonu státní správy ve věcech zbraní a střeliva.....	50
4.10. Ověřovací činnost.....	52
4.11. Úschova na zastupitelských úřadech.....	54

4.12. Činnosti zastupitelských úřadů ČR v oblasti námořní plavby	56
Závěr	58
Seznam použitých zdrojů.....	61
Seznam použité literatury	61
Seznam použitých internetových zdrojů.....	61
Seznam použitých právních předpisů	63
Seznam mezinárodních smluv	64
Seznam použité judikatury	65
Abstrakt.....	66
Abstract.....	68

Úvod

Cílem této práce je přehledně popsat konzulární a vízovou činnost českých zastupitelských úřadů ze specifického hlediska vnitrostátního (správního) práva, resp. českého mezinárodního práva správního.¹ Zatímco konzulární a vízová problematika má nepochybně mezinárodní rozměr, tato práce se zaměřuje na její aspekty v rámci českého právního řádu. Zvláštní důraz je kladen na to, jak vnitrostátní právo upravuje činnost českých zastupitelských úřadů v cizině, a to nikoli z perspektivy mezinárodního práva, ale z pohledu správního práva České republiky.

Vzájemný vztah mezi vnitrostátním a mezinárodním právem je v českém právním řádu jasně definován. Česká republika ratifikovala řadu mezinárodních smluv, které integrují mezinárodní právo do vnitrostátního systému. Tyto smlouvy mají v českém právním řádu přednost před zákony, pokud byly řádně ratifikovány a publikovány. Nicméně samotná činnost zastupitelských úřadů, konkrétně jejich konzulárních a vízových sekcí, ať už jde o vydávání víz, poskytování právní pomoci nebo další konzulární činnosti, se řídí českými právními předpisy, zejména zákonem č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě, a zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.

V kontextu českého právního systému se mezinárodní smlouvy stávají po jejich ratifikaci a vyhlášení součástí vnitrostátního práva. Z toho plyne, že i když konzulární a diplomatické činnosti mají své základy v mezinárodních úmluvách, jejich praktická aplikace a realizace v rámci českých zastupitelských úřadů je v rozhodující míře řízena vnitrostátním právem. Právní norma, která upravuje tuto problematiku, musí tedy reflektovat jak závazky vyplývající z mezinárodních smluv, tak specifické požadavky a podmínky českého správního práva.

Právní předpisy zabývající se konzulární a vízovou činností jsou rozsáhlé, přičemž významný podíl tvoří mezinárodní smlouvy, jako jsou Vídeňská úmluva o konzulárních stycích a Vídeňská úmluva o diplomatických stycích. Tyto úmluvy poskytují základní rámec pro diplomatickou a konzulární činnost, určují práva a povinnosti konzulárních úředníků a regulují vztahy mezi státy v této oblasti. Odborná literatura zabývající se touto problematikou se často zaměřuje na analýzu mezinárodních úmluv a jejich aplikace v praxi. Více pozornosti by si zasloužil detailní rozbor těchto činností z pohledu vnitrostátního práva. Domnívám se, že existuje jistá mezera ve výzkumu, který by se věnoval detailnímu rozboru těchto činností právě z pohledu vnitrostátního práva. Ačkoliv je téma upraveno mezinárodními smlouvami, jeho implementace a praktické dopady patří nepochybně do sféry zájmu českého správního práva.

Předkládanou prací bych rád přispěl k vyplnění výše zmíněné mezery ve výzkumu tím, že poskytnu podrobný přehled a analýzu, jak české správní právo reguluje konzulární a vízovou činnost zastupitelských úřadů. Cílem je nabídnout ucelený pohled na právní rámec a praxi v této oblasti, a jistým způsobem tak napomoci lepšímu pochopení a případné optimalizaci fungování českých zastupitelských úřadů na poli konzulární a vízové činnosti.

Vzájemný vztah mezi vnitrostátním a mezinárodním právem je jedním z klíčových aspektů, které ovlivňují fungování českých zastupitelských úřadů. Česká republika se jako člen mezinárodního společenství zavázala dodržovat řadu mezinárodních smluv a úmluv regulujících konzulární a diplomatické styky. Podle čl. 10 Ústavy České republiky mají mezinárodní smlouvy, které byly řádně

¹ Handrlica, Jakub. Úvod do mezinárodního práva správního. Praha, 2022. C.H. Beck, str. 3.

ratifikovány a vyhlášeny, přednost před zákony. To znamená, že pokud jsou vnitrostátní právní předpisy a mezinárodní smlouva v rozporu, aplikuje se smlouva. Tento princip zajišťuje, že Česká republika dodržuje své mezinárodní závazky a že její vnitrostátní právo je v souladu s mezinárodním právem.

Zatímco mezinárodní právo poskytuje obecný rámec pro konzulární a diplomatické styky, vnitrostátní právo musí tento rámec konkretizovat a přizpůsobit jej specifickým potřebám a podmínkám České republiky. To zahrnuje například otázky týkající se vydávání cestovních dokladů, poskytování právní pomoci českým občanům v zahraničí, organizace voleb a dalších administrativních a správních činností.

Právní předpisy zabývající se konzulární a vízovou činností jsou rozsáhlé a zahrnují jak mezinárodní úmluvy, tak i vnitrostátní právní předpisy. Mezi nejvýznamnější mezinárodní dokumenty patří již zmíněné úmluvy o konzulárních a diplomatických stycích. Tyto úmluvy stanovují základní pravidla a principy, které upravují činnost konzulárních a diplomatických misí, práva a povinnosti vysílajících a přijímajících států či rozsahy imunit úřadů, jejich představitelů a zaměstnanců.

Na vnitrostátní úrovni je ústředním právním předpisem zákon o zahraniční službě. Jeho aplikaci na konzulární činnost českých zastupitelských úřadů se věnuje v části 4. této práce. Zákon stanovuje práva a povinnosti konzulárních a diplomatických úředníků, upravuje jejich administrativní a správní činnosti a definuje jejich imunitu a výsady nezbytné pro naplnění jejich poslání. Konzulární činnost zahrnuje širokou škálu administrativních a správních úkonů, které jsou zaměřeny na poskytování služeb českým občanům i právnickým osobám v zahraničí. Mezi její hlavní oblasti patří vydávání cestovních dokladů, poskytování právní pomoci, organizace voleb, matriční agenda, státoobčanská agenda, uzavírání manželství, ověřovací činnost, úschova věcí či řešení případů trestné činnosti spáchané na českých občanech nebo českými občany v zahraničí.

Další významnou oblastí, kterou se české zastupitelské úřady zabývají, je vízová činnost, která je rovněž upravena národními zákony, zejména zákonem o pobytu cizinců, a mezinárodními smlouvami. Blíže se jí věnuje v části 3. předkládané práce. Tato činnost zahrnuje vydávání různých typů víz, jako jsou schengenská víza opravňující občany třetích zemí ke vstupu a krátkodobému pobytu ve státech schengenského prostoru, dále dlouhodobá víza a letištní průjezdní víza. Vízový proces zahrnuje přijetí a zpracování žádostí, ověření totožnosti a účelu cesty žadatele a rozhodnutí o udělení nebo zamítnutí víza.

Konzulární úřady při vydávání víz a přijímání žádostí o povolení dlouhodobého pobytu spolupracují s českými bezpečnostními a imigračními orgány, aby zajistily, že jsou víza a povolení udělována v souladu s platnými předpisy a že jsou žadatelé dostatečně prověřeni. Vízová agenda se řídí nejen českým právním řádem, ale také evropskými předpisy a směrnicemi, které regulují pohyb osob v rámci schengenského prostoru.

Do činnosti českých zastupitelských úřadů také spadá poskytování konzulární ochrany občanům Evropské unie v případech, kdy jejich domovský stát nemá v dané zemi své zastoupení. Toto právo je zakotveno v článku 23 Smlouvy o fungování Evropské unie a v článku 46 Listiny základních práv Evropské unie. Konzulární ochrana zahrnuje mimo jiné vydávání náhradních cestovních dokladů, pomoc při úmrtí, vážné nehodě, nemoci či v případech zatčení nebo vzatí do vazby. Tento mechanismus zajišťuje, že občané EU mají právo na stejnou ochranu, jakou by jim

poskytl jejich vlastní stát. Evropská unie tímto sdílením kompetencí, činností a kapacit posiluje svou roli v oblasti ochrany práv svých občanů a zajišťuje jejich bezpečnost i mimo území členských států.

Konzulární a vízová činnost českých zastupitelských úřadů významně čerpá z oblasti správního práva. Tento rámec zahrnuje nejen samotné poskytování služeb a administrativních úkonů, ale také zajištění právní ochrany a podpory pro české občany či firmy v zahraničí. Správní právo hraje určující roli v regulaci a řízení těchto činností, zajištění jejich souladu s mezinárodními úmluvami a vnitrostátními právními předpisy a v poskytování právní jistoty a ochrany pro všechny zúčastněné strany.

Praktické postupy vízové a konzulární činnosti v podmínkách českých zastupitelských úřadů jsem při psaní této práce několikrát konzultoval s dlouholetou českou diplomatkou a konzulkou Radkou Calábkovou, která má bohaté zkušenosti z působení na českých úřadech mimo jiné v Ottawě, Manile, Dillí, Bombaji či Tiraně. Spíše než pro přímé citace jsem rozhovory s ní využil pro pochopení a popis šíře činností zastupitelských úřadů vztahujících se k tématu této práce a jako základ struktury některých jejích kapitol. Upozornila mě také na některé náměty, které zmiňuji v Závěru.

Ambicí této práce je přispět k lepšímu pochopení role správního práva v oblasti zahraniční služby a přiblížit právní rámce praxe konzulární a vízové činnosti českých zastupitelských úřadů. Věřím, že její poznatky a závěry z ní budou užitečné pro odborníky, právníky a tvůrce politik, kteří se zabývají touto problematikou, a že by mohly být jistou motivací při hledání cest ke zvýšení efektivity a kvality služeb poskytovaných českými zastupitelskými úřady v zahraničí.

1. Základní právní rámec

Podstatnou částí právní úpravy české zahraniční služby jsou multilaterální a bilaterální mezinárodní smlouvy. Dvě největší a nejpodstatnější jsou Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (1963) a Vídeňská úmluva o diplomatických stycích (1961). Jmenované smlouvy tvoří základní právní rámec české zahraniční služby, jelikož jsou integrovány do českého právního řádu. Tyto úmluvy definují práva a povinnosti konzulárních a diplomatických úředníků, zajišťují jejich výsady a imunity a regulují konzulární a diplomatické vztahy mezi státy, čímž umožňují efektivní výkon zahraniční služby. V českém právu mají mezinárodní smlouvy přednost před zákony, pokud jsou ratifikovány parlamentem a vyhlášeny. Implementace těchto mezinárodních smluv je podporována českými zákony, jako je zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě, který sjednocuje a specifikuje jejich aplikaci v praxi. Další podstatný zákon je zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, který upravuje víza a pobyt v ČR (cizinecký zákon).

Konzulární a vízová činnost je součástí českého mezinárodního práva správního, které „*chápeme jako součást práva vnitrostátního; jeho cílem je upravit právní vztahy mezi státem na straně jedné a jednotlivce na straně druhé.*“² Pro uplatňování vízových a konzulárních služeb zastupitelské úřady (ZÚ) – míněno obecně – aplikují *lex loci extera*, tedy režim cizího práva.³ České ZÚ rozhodují v těchto věcech podle českých zákonů, z pohledu hostitelské země tedy cizích. *Lex loci extera* je aplikován při rozhodnutí ZÚ o předběžné otázce nebo v meritů věci.⁴

V rámci mezinárodního práva správního je podstatná zásada „*la loi suit le drapeau.*“ Tato zásada aplikuje právo vysílajícího státu v přijímajícím státu v situacích, kdy se uplatňují různé režimy služebních stavů, například dle zákona o zahraniční službě. Prof. Handrlica v publikaci Úvod do mezinárodního práva správního (2022) popisuje postavení konzulární služby v zahraničí následovně: „*Z perspektivy správního práva lze konzulární službu označit za správní činnost sui generis a podle jejích adresátů ji lze rozdělit na dva základní celky – prvním je poskytování pomoci a podpory v širokém slova smyslu vlastním občanům v zahraničí a druhým vydávání víz (pobytočných oprávnění) občanům cizích států. Naše vnitrostátní úprava (§ 16 ods. 1 ZahrSl) stanovuje, že konzulární službu má náš zastupitelský úřad vykonávat v cizině „v rozsahu vymezeném tímto zákonem, jinými právními předpisy, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a v souladu s právním řádem přijímajícího státu.*“⁵

1.1. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích

Jde o klíčovou mezinárodní smlouvu, která upravuje práva a povinnosti konzulárních úředníků a států, v nichž tito úředníci působí. Jejím hlavním cílem je zajistit efektivní výkon konzulárních funkcí prostřednictvím stanovení jasných pravidel a zásad, které upravují konzulární styky mezi státy. Úmluva byla sjednána ve Vídni 24. dubna 1963 a pro Československou socialistickou republiku vstoupila v platnost 12. dubna 1968. Česká republika jako nástupnický stát po Československu ji převzala do svého právního řádu.

² Handrlica, Jakub. Úvod do mezinárodního práva správního. Praha, 2022. C.H. Beck, str. 6.

³ Ibid., str. 23.

⁴ Ibid., str. 51.

⁵ Ibid., str. 132.

Preambule zdůrazňuje význam historických vztahů mezi národy a odkazuje na principy Charty Organizace spojených národů, mezi něž patří svrchovaná rovnost států, udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a podpora přátelských vztahů mezi národy. Dále připomíná, že účelem konzulárních výsad a imunit není osobní prospěch jednotlivců, ale zajištění efektivního výkonu funkcí konzulárních úřadů.

Definice a základní pojmy

Úmluva obsahuje definice pojmů, které jsou nezbytné pro její správné pochopení a aplikaci:

- Konzulární úřad: generální konzulát, konzulát, vicekonzulát nebo konzulární jednatelství, což jsou orgány vysílajícího státu působící na území přijímajícího státu; se zřízením úřadu přijímající stát vyjadřuje souhlas.
- Vedoucí konzulárního úřadu: generální konzul, konzul, vicekonzul nebo konzulární jednatel; vedoucího jmenuje vysílající stát a přijímající stát ho akceptuje.

Konzulární styky mezi státy se navazují vzájemnou dohodou, která automaticky zahrnuje i souhlas k navázání diplomatických styků, pokud není výslovně stanoveno jinak. Úmluva stanoví, že přerušení diplomatických styků neznamena automaticky přerušení konzulárních styků, což umožňuje pokračování konzulárních funkcí i v situacích, kdy jsou diplomatické vztahy mezi státy narušeny.

Konzulární funkce jsou vykonávány konzulárními úřady a v některých případech i diplomatickými misemi, pokud to odpovídá dohodě mezi vysílajícím a přijímajícím (hostitelským) státem. Toto uspořádání je obvyklé v situacích, kdy je ekonomicky a logisticky neefektivní zřizovat samostatný konzulární úřad.

Úmluva stanoví, že konzulární úřad může být zřízen na území přijímajícího státu pouze s jeho souhlasem, který může být i odvolán.⁶ Místo a rozsah působnosti konzulárního úřadu jsou předmětem dohody mezi vysílajícím a přijímajícím státem, což zajišťuje, že konzulární úřady fungují v rámci jasně stanovených pravidel a podmínek.

Úmluva obsahuje řadu všeobecných ustanovení, která se týkají například svobody států jmenovat honorární konzulární úředníky, výkonu konzulárních funkcí diplomatickými misemi, zákazu diskriminace při naplňování této úmluvy, kdy nesmí přijímající stát činit rozdíl mezi jednotlivými státy, a vztahu mezi touto úmluvou a jinými mezinárodními dohodami. Dále úmluva zdůrazňuje, že pravidla mezinárodního práva obyčejového budou i nadále platit v otázkách, které nejsou výslovně upraveny ustanoveními této úmluvy, což zajišťuje kontinuitu a předvídatelnost mezinárodních konzulárních vztahů.

Úmluva definuje postavení honorárního konzula. Jde o fyzickou osobu, která není profesionálním diplomatickým zaměstnancem Ministerstva zahraničních věcí (MZV), ale je pověřena výkonem některých konzulárních funkcí. Nemusí být a zpravidla nebývá občanem vysílajícího státu.

⁶ E15.cz, 6. 3. 2022: Diplomaté z uzavřených ruských konzulátů musí opustit Česko do 12. března. <https://www.e15.cz/valka-na-ukrajine/diplomate-z-uzavrenych-ruskych-konzulatu-musi-opustit-cesko-do-12-brezna-1388229>

Tito konzulové obvykle působí dobrovolně a jejich činnost je považována za čestnou, což vyplývá i z francouzského termínu "honoraire" (čestný). Honorární konzulové nejsou za svou činnost placeni a náklady spojené s provozem konzulárního úřadu hradí sami. Na rozdíl od konzulárních úředníků z povolání mají honorární konzulové omezené výsady a imunity.⁷ Například nemají zaručenou osobní nedotknutelnost a výsady a imunity se nevztahují na jejich rodinné příslušníky.⁸ Rovněž konzulární místnosti nejsou nedotknutelné, pouze chráněné před napadením nebo poškozením přijímajícím státem.⁹ Právní rámec pro honorární konzuly je uveden v Hlavě III. Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích a v zákonu o zahraniční službě, přičemž většina pravidel je obsažena v § 7.¹⁰

Honorární konzulární úřad také nevykonává všechny funkce, které vykonává konzulární úřad, jako je například organizace voleb v zahraničí. Honorární konzulární úředník je pověřen hlavně podporou dvoustranných styků, ochranou práv a pomoci českým fyzickým a právnickým osobám a lodím a letadlům, pomocí občanům členských států EU a umožňuje úschovu. Dále přijímá žádosti o cestovní průkaz a může ho po souhlasu nadřízeného úřadu vystavovat a také může ověřovat pravost podpisů, správnost opisů listin a správnost překladů a po dohodě s nadřízeným úřadem může i superlegalizovat veřejné listiny. Po dohodě s nadřízeným úřadem také poskytuje informace o podání žádosti o víza a dle jeho pokynů poskytuje součinnost s jejím vyřizováním. Honorárnímu úředníkovi mohou být svěřeny všechny či jen některé z funkcí a ve výjimečných případech mu mohou být ministerstvem zahraničí uděleny i jiné funkce.¹¹

Závěrečná ustanovení úmluvy se zabývají otázkami podpisu, ratifikace a vstupu úmluvy v platnost. Úmluva je otevřena k podpisu všem státům, které jsou členy Organizace spojených národů nebo některé z jejich specializovaných agentur. Vstoupí, resp. vstoupila v platnost třicátým dnem po dni uložení ratifikační listiny nebo listiny o přístupu dvacátým druhým státem. Generální tajemník Organizace spojených národů má povinnost informovat všechny státy o podpisech, uložených ratifikačních listinách a o dni, kdy úmluva vstoupí, resp. vstoupila v platnost. Originál úmluvy je uložen u generálního tajemníka OSN, který zasílá její ověřené opisy všem přistoupivším státům.

Význam pro konzulární a vízovou činnost českých zastupitelských úřadů

Vídeňská úmluva o konzulárních stycích představuje základní právní rámec pro konzulární činnost českých zastupitelských úřadů. Zajišťuje, že konzulární úředníci mohou vykonávat své funkce efektivně a bez neoprávněného zasahování ze strany přijímajícího státu, což je zásadní pro poskytování služeb českým občanům v zahraničí a pro správu vízové agendy. Díky úmluvě jsou jasné

⁷ Vídeňská úmluva o konzulárních stycích, čl. 58.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid., čl. 59.

¹⁰ Gabrielová, Hana. Vybrané otázky konzulárního práva a praxe [online]. Brno, 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ofr85/diplomka293_K_1235_revizi-vk.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.

¹¹ Honorární konzuláty, činnost, metodika. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/honorarni_konzulaty_cinnost_metodika.html

stanoveny podmínky pro zřizování a fungování konzulárních úřadů, jejich pravomoci a ochrana jejich pracovníků, což přispívá k celkové stabilitě a efektivitě mezinárodních konzulárních vztahů.¹²

Smlouva obsahuje 79 článků a její preambule uvádí, že obyčejové mezinárodní právo nadále platí pro otázky, které nejsou v úmluvě řešeny. Mezi významná ustanovení patří vyjmenování třinácti funkcí konzula, které zahrnují ochranu zájmů vysílajícího státu a jeho občanů v přijímajícím státě, pomoc a podporu občanům vysílajícího státu a podporu rozvoje obchodních, ekonomických, kulturních a vědeckých vztahů mezi státy. Konzulární funkce zahrnují:¹³

1. Ochranu zájmů vysílajícího státu a jeho občanů v přijímajícím státě; ochrana se vztahuje jak na fyzické, tak právnické osoby.
2. Podporu rozvoje obchodních, hospodářských, kulturních a vědeckých vztahů mezi státy.
3. Sledování stavu a vývoje obchodního, hospodářského, kulturního a vědeckého života v přijímajícím státě a podávání zpráv o tom vládě vysílajícího státu.
4. Vydávání cestovních pasů a dokumentů občanům vysílajícího státu a víz nebo příslušných dokumentů osobám cestujícím do vysílajícího státu.
5. Poskytování pomoci a podpory občanům vysílajícího státu.
6. Provádění funkcí notáře, civilního matrikáře a podobných funkcí, pokud to není v rozporu se zákony přijímajícího státu.
7. Ochranu zájmů občanů vysílajícího státu ve věcech dědických v souladu se zákony přijímajícího státu.
8. Ochranu zájmů nezletilých a osob nemajících plnou způsobilost, které jsou občany vysílajícího státu, zejména pokud je třeba poručnictví nebo opatrovnictví.
9. Zastupování občanů vysílajícího státu před soudy a jinými orgány přijímajícího státu za účelem ochrany jejich práv a zájmů.
10. Doručování soudních a mimosoudních dokumentů nebo vyřizování dožádání pro soudy vysílajícího státu.
11. Dohled a inspekci lodí a letadel registrovaných ve vysílajícím státě a jejich posádek.
12. Poskytování pomoci lodím a letadlům a jejich posádkám, kontrolu lodních dokumentů a vyšetřování nehod během plavby.
13. Provádění dalších funkcí svěřených konzulárním úřadům, které nejsou zakázány zákony přijímajícího státu nebo proti nimž přijímající stát nevznesl námitky.

Hostitelský stát může kdykoli a z jakéhokoli důvodu prohlásit určitého člena konzulárního personálu za nežádoucí osobu, což znamená, že vysílající stát musí tuto osobu ve stanovené lhůtě odvolat, jinak tato osoba ztratí svou konzulární imunitu.¹⁴ Konzulární prostory jsou nedotknutelné, hostitelský stát nesmí do těchto prostor vstoupit a musí je chránit před vniknutím nepovolaných osob nebo poškozením.¹⁵ Dále smlouva ukládá povinnost zachovávat svobodu komunikace mezi konzulátem a jeho domovským státem, přičemž konzulární pošta nesmí být otevřena ani zadržena a konzulární kurýr nesmí být nikdy zadržen.¹⁶ Konzulární úředníci mají právo svobodně komunikovat s

¹² PF MUNI. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (komentované a částečně zkrácené, nikoli autentické znění). Dostupné z https://is.muni.cz/el/law/podzim2020/MV935K/um/VU_o_konzularnich_stycich-komentovana.pdf

¹³ Vídeňská úmluva o konzulárních stycích, čl. 5.

¹⁴ Ibid., čl. 23.

¹⁵ Ibid., čl. 31.

¹⁶ Ibid., čl. 35.

občany vysílajícího státu a mít k nim přístup. Zahraniční státní příslušníci, kteří jsou zatčeni nebo zadrženi, musejí být informováni o svém právu na oznámení svého zatčení velvyslanectví nebo konzulátu svého státu, a konzulární úředníci mají právo navštívit občana vysílajícího státu, který je ve vězení, vazbě nebo zadrženi, konverzovat a korespondovat s ním a zajistit mu právní zastoupení.¹⁷ Hostitelský stát musí informovat konzulární úředníky vysílajícího státu, pokud občan vysílajícího státu zemře nebo je nad ním ustanoven opatrovník či správce. Také musejí být informováni, pokud loď pod vlajkou vysílajícího státu ztroskotá nebo se dostane na mělčinu, nebo pokud letadlo registrované ve vysílajícím státu utrpí nehodu.¹⁸ Přijímající stát musí s konzulárními úředníky zacházet s náležitou úctou a přijmout veškeré vhodné kroky k ochraně jejich osoby, svobody nebo důstojnosti.¹⁹ Smlouva také obsahuje ustanovení zabývající se honorárními konzulárními úředníky a jejich pravomocemi a funkcemi.²⁰

Konzulární imunita

Úmluva (čl. 43) stanoví konzulární imunitu. Některá, ale ne všechna ustanovení týkající se této imunity odrážejí obyčejové mezinárodní právo. Konzulární imunita je méně rozsáhlá než diplomatická imunita. Konzulární úředníci a zaměstnanci mají "funkční imunitu" (tj. imunitu vůči jurisdikci přijímajícího státu "v souvislosti s činnostmi vykonávanými při výkonu konzulárních funkcí"), ale nemají širší "osobní imunitu", kterou mají diplomaté.²¹

Diplomaté mají podle Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích rozsáhlejší výsady a imunity než konzulární úředníci dle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích. Diplomaty mají absolutní osobní nedotknutelnost, což znamená, že nemohou být zadrženi ani zatčeni, zatímco konzulární úředníci mají omezenou osobní nedotknutelnost a mohou být zadrženi v případě závažného trestného činu a na základě rozhodnutí kompetentní soudní autority. Diplomaty mají úplnou imunitu před trestní, civilní a správní jurisdikcí přijímajícího státu, zatímco konzulární úředníci mají imunitu pouze ve vztahu k úředním funkcím a mohou být žalováni v civilních a správních věcech nesouvisejících s jejich oficiálními povinnostmi.²² Diplomatické mise, jež se zabývají především vztahy mezi státy, mají tedy vyšší úroveň ochrany a funkční autonomie ve srovnání s konzulárními úřady, které se zaměřují na specifické správní a podpůrné úkoly spojené s občany a právníky osobami vysílajícího státu v zahraničí a na vízovou agendu.

1.2. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích přijatá 18. dubna 1961 je páteřním dokumentem v oblasti mezinárodního práva, který kodifikuje a systematizuje pravidla týkající se diplomatických vztahů mezi státy. Její přijetí představuje vrchol dlouhého procesu vývoje diplomatického práva²³ a

¹⁷ Vídeňská úmluva o konzulárních stycích, čl. 36.

¹⁸ Ibid., čl. 37.

¹⁹ Ibid., čl. 40.

²⁰ Ibid., čl. 58-68.

²¹ Boczek, Boleslaw Adam. *International Law: A Dictionary*. Lanham, 2005. Scarecrow Press, str. 41-42.

²² Vídeňská úmluva o diplomatických stycích a Vídeňská úmluva o konzulárních stycích.

²³ Historie diplomatických vztahů sahá až do starověku, kdy je zprostředkovávali poslové, jejichž osobní inviolabilita byla uznávána jako zásadní pro efektivní naplnění jejich mise. S postupem času, zejména během doby Římské říše a středověku, se pravidla pro diplomaty vyvíjela, ale teprve v novověku došlo k jejich systematizaci. Po Vídeňském kongresu v roce 1815, kde byly poprvé kodifikovány některé aspekty diplomatických vztahů, a po mezinárodních konvencích, jako byla Konvence o diplomatických agentech z Havany v roce 1928, byla potřeba moderní kodifikace stále aktuálnější. V roce 1952 prosadila Jugoslávie, aby

její vliv na konzulární činnost a mezinárodní vztahy je zásadní. Úmluva je široce přijímaná a ratifikovaná a tvoří základ pro moderní diplomatickou praxi.

Obsahuje 53 článků.²⁴ Mezi její hlavní ustanovení se řadí např. nedotknutelnost diplomatických misí a archivů, kdy jejich prostory nesmějí být navštěvovány nebo kontrolovány místními orgány bez souhlasu vedoucího mise. Hostitelský stát nesmí provádět prohlídky těchto prostor, zabavovat dokumenty nebo majetek a musí misi chránit před narušením nebo poškozením. Toto ustanovení se také vztahuje na soukromé rezidence diplomatických agentů a na archívy a dokumenty diplomatických misí, které jsou rovněž nedotknutelné. Dalším významným prvkem je svobodná komunikace, která zaručuje, že hostitelský stát musí umožnit a chránit volnou komunikaci mezi diplomatickými agenty a jejich domovským státem. Diplomatické zásilky nesmějí být otevřeny a diplomatický kurýr nesmí být zatčen ani zadržen. K zásadním ustanovením patří rovněž imunita diplomatů, tedy skutečnost, že nesmějí být zatčeni nebo zadrženi a hostitelský stát musí chránit jejich osobu a důstojnost. Diplomáté jsou imunní vůči civilní a trestní jurisdikci hostitelského státu, s některými výjimkami, a vysílající státy se mohou této imunitě vzdát. Daňové a celní výjimky zajišťují diplomatům osvobození od daní vztahujících se na jejich oficiální činnost a od celních poplatků za diplomatické importy. Práva a privilegia se také vztahují na rodinné příslušníky diplomatů, kteří žijí v hostitelském státě, a poskytují jim stejnou míru ochrany. Hostitelský stát má právo prohlásit určitého člena diplomatického personálu za „persona non grata“, což znamená, že vysílající stát musí tuto osobu odvolat, jinak ztratí diplomatickou imunitu a může být vystavena sankcím hostitelského státu. Tato ustanovení společně zajišťují, že diplomatické mise mohou efektivně fungovat a chránit zájmy vysílajících států a jejich občanů.

1.3. Bilaterální smlouvy mezi státy

Zásadní význam pro konzulární a vízovou praxi mají bilaterální smlouvy, jejichž prostřednictvím si státy konkrétněji definují a sjednávají vzájemné diplomatické a konzulární vztahy. Tyto smlouvy se zaměřují na konkrétní aspekty, jako jsou umístění a činnost diplomatických a konzulárních úřadů, práva a povinnosti jejich personálu a další administrativní a právní otázky.

Každá smlouva zpravidla obsahuje specifická ustanovení upravující vzájemné interakce a právní vztahy. Česká republika jakožto nástupnický stát po Československu má kupříkladu bilaterální smlouvy ze 70. let s Velkou Británií a USA (i když ta byla ratifikována až v roce 1987),²⁵ které stanovují konkrétní řešení činnosti a umístění zastupitelských úřadů a jejich personálu. Obsahují například článek o tom, že zahraniční mise neplatí daně z nemovitostí určených pro oficiální potřebu vysílajícího státu, jako je ambasáda, sídlo velvyslance (rezidence) či ubytování dalších vyslaných pracovníků. Jiné články podrobně popisují konzulární činnosti, jako je například oddávání občanů vysílajícího státu na zastupitelských úřadech či ověřování listin.

OSN tomuto tématu věnovala zvýšenou pozornost. Po diskusi v Šestém (právním) výboru OSN vyzvalo Valné shromáždění OSN Komisi pro mezinárodní právo, aby se kodifikace práva diplomatických styků a imunit ujala jako prioritního tématu. Komise v roce 1957 přednesla návrh článků pozdější vídeňské úmluvy. Tento návrh byl po rozsáhlých konzultacích a úpravách přijat na konferenci ve Vídni v roce 1961.

²⁴ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích.

²⁵ Vyhláška č. 28/1988 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Konzulární úmluvě mezi Československou socialistickou republikou a Spojenými státy americkými.

Bilaterální smlouvu s poměrně značným rozšířením nad běžný standard má Česká republika s Brazílskou federativní republikou.²⁶ Dohoda z roku 2005 upravuje pravidla vycházející ze schengenské smlouvy. Opravňuje brazilské občany nad rámec schengenského víza, nebo nad jejich bezvívový styk se schengenským prostorem dále pobývat na území České republiky. V praxi to znamená, že Brazilci, kteří pobývali po tři měsíce během 180 dní v jiných zemích schengenského prostoru kromě České republiky, mohou strávit další tři měsíce (90 dní) v ČR. Tato bilaterální smlouva recipročně opravňuje Čechy k prodloužení běžného devadesátidenního bezvívového pobytu v Brazílii až na 180 dnů v jednom kalendářním roce.

Bilaterální smlouvy jsou vesměs nástrojem pro rozšiřování diplomatických, konzulárních a vízových styků. Může to ale platit i naopak; příkladem je zrušení bezvívového styku ČR s Kubou v roce 2000. I když se vstupem ČR do EU a schengenského prostoru se počet těchto smluv snižuje, zůstává jejich význam podstatný.

1.4. Zákony České republiky

Konzulární služba, která zahrnuje vztah státní správy s vlastními občany v zahraničí, je významným prvkem zahraniční služby. Řídí se zákony a předpisy z oblasti správního práva, podobně jako jiné správní orgány. Konzulární a diplomatická služba má svůj historický právní rámec, který si v krátkém exkurzu dovoluji stručně přiblížit. Používám obecnější pojem „zahraniční služba“, protože zahrnuje jak konzulární, tak diplomatickou činnost.

Od vzniku samostatné České republiky upravovalo zahraniční službu nařízení vlády č. 62/1992 Sb. (přijaté těsně před rozdělením Československa koncem roku 1992), které bylo prvním českým právním předpisem vztahujícím se na zaměstnance zastupitelských úřadů. Významnou legislativní změnu měl přinést služební zákon č. 218/2002 Sb., který poprvé obsahoval ustanovení o zahraniční službě a přiznával osobám na zastupitelských úřadech pravomoc vykonávat zahraniční službu. Tento zákon však nikdy nenabyl účinnosti a byl 6. listopadu 2014 zrušen novým zákonem č. 234/2014 Sb., o státní službě.²⁷

²⁶ Sdělení č. 118/2005 Sb. m. s., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Brazílské federativní republiky o částečném zrušení vízové povinnosti.

²⁷ Československý stát po svém vzniku v roce 1918 převzal zákony a nařízení z období Rakouska-Uherska. Do roku 1950 byl výkon státní služby upraven říšským zákonem č. 15/1914 ř. z., známým jako služební pragmatika. Tato úprava byla později nahrazena zákonem č. 66/1950 Sb., který se týkal pracovních a platových poměrů státních zaměstnanců. Zákon byl následně nahrazen zákoníkem práce č. 65/1965 Sb., který sjednotil pracovní právní poměry státních úředníků, s výjimkou některých oblastí, jako je zahraniční služba. Specifika zahraniční služby se objevila až v rámci kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb., kde se péče o ochranu práv a zájmů československých občanů v zahraničí určila Ministerstvu zahraničních věcí, které rovněž dostalo za úkol řídit zastupitelské úřady. Přestože se tyto předpisy věnovaly státní službě, specifická pravidla pro výkon služby v zahraničí chyběla, a to i když v té době existovaly československé zastupitelské úřady po celém světě a jejich pracovníky byli převážně zaměstnanci MZV. Československé zastupitelské úřady vznikaly brzy po ustavení republiky. První vyslanectví bylo otevřeno v Bruselu 21. září 1919, kde se vyslancem stal Karel Mečíř, a belgický král jmenoval prvního belgického vyslance v Československu Michotta de Welle. Následně, 15. srpna 1920, Československo zřídilo první generální konzulát v Sydney vedený generálním konzulem Jiřím Danešem. Smolek, Martin. Význam a dopady nového zákona o zahraniční službě. Správní právo. 2018, č. 3, s. 156.

V roce 2009 vypracovali experti z Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Pavel Bureš a Ondřej Svaček pro MZV projekt s názvem „Porovnání právní úpravy konzulárního práva ve vybraných zemích EU“.²⁸ Ze závěrů mimo jiné vyplynulo, že činnost českých konzulárních úřadů neměla v té době vždy podporu v zákonech a předpisech, včetně aplikace procesních předpisů. Kriticky upozornili na „právní mezeru“ zejména v souvislosti s aplikací správního řádu v české konzulární praxi.²⁹

Zákon o státní službě přijatý v roce 2014 a účinný od 1. ledna 2015 upravil i zahraniční službu. Krátce po jeho přijetí byla provedena novela zákonem č. 26/2016 Sb., účinná od 25. ledna 2016. Tato změna zavedla například pravidla pro rotaci zaměstnanců zahraničních misí a pro sladění jejich pracovního a osobního života.³⁰

Ověřovací činnost konzulárních úřadů je upravena zákonem č. 21/2006 Sb., o ověřování, a zákonem č. 358/1992 Sb., notářský řád. Zastupitelské úřady jsou oprávněny k výkonu vidimace, legalizace a dalších ověřovacích činností.

1.4.1. Zákon o zahraniční službě

Podstatnou změnu vycházející z členství ČR v Evropské unii přinesl zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě a změně některých zákonů, spolu se čtyřmi prováděcími vyhláškami, který vstoupil v platnost 22. května 2017 a účinnost nabyl 1. července 2017. Podle důvodové zprávy je cílem tohoto zákona poskytnout právní rámec pro zahraniční a konzulární službu, zajistit právní jistotu při poskytování konzulární ochrany v zahraničí a zaručit stejně kvalitní konzulární ochranu občanům jiných členských států Evropské unie, které nemají na daném území zastupitelský úřad. Zákon se zaměřuje na pravidla pro správné fungování zahraniční služby, zejména v souvislosti s rotačním systémem zaměstnanců ministerstva. Důvodem pro vznik tohoto zákona byla také povinnost

²⁸ Bureš, Pavel; Svaček, Ondřej. Porovnání právní úpravy konzulárního práva ve vybraných zemích EU. https://mzv.gov.cz/file/451868/Porovnaní_právní_úpravy_konzulárního_práva_ve_vybraných_zemích_EU___z_kracena_verze.pdf

²⁹ Projekt zaměřený na české konzulární právo dospěl k následujícím závěrům. Činnost konzulárních úřadů je podporována právními předpisy, které tyto úřady zmocňují k určitým činnostem, například podle zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech. Některé činnosti konzulárních úřadů jsou však regulovány pouze vnitrostátními předpisy, které zmocňují pouze vnitrostátní orgány. V praxi se proto používá analogie ve veřejném právu, například při ověřování podle zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování shody. Konzulární úřady rovněž vykonávají agendu, která není přímo upravena zákonem, například poskytování konzulární ochrany nebo pomoc v krizových situacích. Existují také činnosti státních orgánů, které konzulární úřady často nevykonávají, i když jsou k tomu zmocněny. Jako příklad autoři zmiňují matriční agendu ohledně uzavírání manželství. Tato agenda byla dříve upravena zákonem č. 4/1963 Sb., o rodině, a nyní ji dostatečně řeší současná úprava v zákoně č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, která umožňuje uzavření manželství na českém zastupitelském úřadu v zahraničí. Poslední část analýzy se zaměřuje na problémy při aplikaci národních procesních předpisů. Pokud považujeme konzulární orgán za správní orgán, měl by se stejně jako ostatní správní orgány řídit zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád. Zde však vzniká právní mezera, kterou autoři projektu ostře kritizují: „Opět se však vyskytuje nejednotnost, místy hraničící až s improvizovaností a spontaneitou, která k činnosti státního orgánu jistě nepatří.“

³⁰ Gabrielová, Hana. Vybrané otázky konzulárního práva a praxe [online]. Brno, 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ofr85/diplomka293_K_1235_revizi-vk.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D. str. 57.

implementovat příslušnou směrnici Rady EU 2015/637, pro kterou dosud neexistovala vhodná platforma.

Hlavní text zákona je uveden v první části, konkrétně v prvních pěti hlavách. První čtyři hlavy se věnují organizaci zahraniční služby, zatímco pátá upravuje služební a pracovní poměry pracovníků zahraniční služby. Úvodní ustanovení zákona definují předmět úpravy a rozsah působnosti a potvrzují splnění povinnosti transpozice výše zmíněné směrnice EU, která upravuje pravidla poskytování konzulární ochrany nezastoupeným občanům jiných členských států EU. Dále jsou zde vymezeny základní pojmy. Veškerá činnost zahraniční služby by měla probíhat podle zásad věrnosti České republiky, profesionality, nedělitelnosti a dodržování mezinárodního práva a práva EU. Zásada profesionality se má odrážet při výkonu služby, kde je kladen důraz na vysokou odbornost, a také při výběru zaměstnanců, zejména diplomatů a administrativních a technických pracovníků s odpovídající kvalifikací. Zákon rovněž zohledňuje specifika zahraniční služby, včetně principu rotace zaměstnanců mezi ústředím a zahraničím, což spadá pod dohled státního tajemníka ministerstva zahraničí.

Hlava II. definuje zastupitelský úřad jako organizační útvar ministerstva zřízený za účelem plnění úkolů služby v zahraničí. To znamená, že zastupitelský úřad není správním orgánem ve smyslu správního řádu. Tento závěr potvrdil i Nejvyšší správní soud České republiky: „*Zastupitelský úřad je sice v kompetenčním smyslu ve vymezeném rozsahu samostatným správním orgánem, avšak institucionálně je speciální součástí širší struktury, a sice Ministerstva zahraničních věcí.*“³¹ Mezinárodní právo pojem "zastupitelský úřad" nezná, používá termíny jako "diplomatická mise" či "konzulární úřad". V českém zákoně se však termín "zastupitelský úřad" používá díky své zažitosti v českém jazyce.³² Zákon dále vyjmenovává různé druhy zastupitelských úřadů, jako jsou velvyslanectví, stálé mise při mezinárodních organizacích, konzulární úřady, zvláštní mise a styčné úřady. Stanovuje také pravidla pro jejich zřizování a rušení ministrem zahraničních věcí.

Hlava III. se věnuje samotnému výkonu zahraniční služby, která se dělí na službu v zahraničí a službu v ústředí, a uvádí demonstrativní seznam činností. Zákon rovněž stanovuje obecný právní rámec pro spolupráci ministerstva s ostatními státními orgány a právníckými osobami. To odráží princip nedělitelnosti zahraniční služby, podle kterého je subjektem mezinárodního práva stát jako celek.³³

Ustanovení § 13 a § 14 vytvářejí právní rámec pro specializované subjekty zřízené ministerstvem, jako jsou Česká centra, Česká rozvojová agentura nebo agentury CzechTrade a CzechInvest.³⁴ Hlava III. v závěru představuje soubor diplomatických a konzulárních hodností a pravidla pro jejich přiznání a propůjčení.

Největší pozornost zákona je věnována konzulární službě, která prostřednictvím konzulárních úřadů zajišťuje styk státní správy s občany v zahraničí a vykonává řadu správních

³¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR, sp. zn. 10 Azs 153/2016.

³² Gabrielová, Hana. Vybrané otázky konzulárního práva a praxe [online]. Brno, 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ofr85/diplomka293_K_1235_revizi-vk.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D. str. 59.

³³ Ibid., str. 60.

³⁴ Tyto instituce a jejich personál nemají diplomatické postavení.

činností. Nová právní úprava sjednocuje do té doby roztržštěné předpisy a poskytuje zákonné zmocnění pro všechny konzulární činnosti.

Zákon zmocnil konzulární úřady ke 12 činnostem. Jsou to:

1. konzulární ochrana
2. ověřovací činnost
3. činnosti notářské povahy
4. matriční agenda
5. státoobčanská agenda
6. agenda cestovních dokladů
7. činnost volebního orgánu
8. činnost ve věcech zbraní a střeliva
9. právní pomoc ve styku s cizinou
10. doručování písemností v zahraničí a provádění důkazů
11. dědická agenda
12. činnost ve věcech udělování víz a povolování pobytu cizinců³⁵

Konzulární ochrana je poskytována občanům České republiky i nezastoupeným občanům jiných členských států EU za určitých okolností, jako je omezení osobní svobody, v případě trestných činů, nouze, úmrtí, ocitnou-li se nezletilí bez doprovodu či za jiné mimořádné události. Způsoby poskytování pomoci jsou na správním uvážení každého zastupitelského úřadu, což je rozumné z praktického hlediska, ale může narazit na principy právní jistoty. Jeví se jako vhodné sjednotit způsoby poskytování pomoci, zejména pro generální a honorární konzuláty, které mají odlišné technické zázemí.³⁶

Hlava V. zákona upravuje služební a pracovní poměry zaměstnanců vykonávajících zahraniční službu a zajišťuje, aby obsazování volných pracovních míst v souvislosti se systémem rotace probíhalo co nejefektivněji. Zákon umožňuje obsazení volných pracovních míst občany České republiky trvale žijícími v zahraničí a sladování osobního a rodinného života při výkonu služby v zahraničí. Tento zákon přinesl dlouho očekávanou právní úpravu zahraniční služby, která reflektuje všechna její specifika a zajišťuje kvalitní konzulární ochranu pro české občany i nezastoupené občany jiných členských států EU.

1.4.2. Cizinecký zákon

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (cizinecký zákon), je klíčovým právním předpisem, který upravuje podmínky pro vstup, pobyt a vycestování cizinců na/z území České republiky. Tento zákon má zásadní význam pro fungování

³⁵ Gabrielová, Hana. Vybrané otázky konzulárního práva a praxe [online]. Brno, 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ofr85/diplomka293_K_1235_revizi-vk.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D. str. 61.

³⁶ Konzulka Radka Calábková.

vízové a konzulární agendy českých zastupitelských úřadů, stejně jako pro činnost ministerstev zahraničních věcí a vnitra České republiky.

Zákon definuje cizince jako fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, přičemž mezi cizince jsou zahrnuti i občané Evropské unie a občané států, které mají s Evropskou unií uzavřenou smlouvu o volném pohybu osob. Zákon rovněž vymezuje různé druhy pobytů cizinců na území České republiky, jako je pobyt přechodný, dlouhodobý a trvalý, a také různé typy víz, které mohou být cizincům uděleny.

Základní druhy pobytů a víz podle tohoto zákona zahrnují:

- Krátkodobé vízum (do 90 dnů): Opravňuje cizince k pobytu na území České republiky a dalších států schengenského prostoru na dobu nepřesahující 90 dnů. Krátkodobé vízum se uděluje například za účelem turistiky, obchodu nebo návštěvy rodiny (§ 20).
- Dlouhodobé vízum (nad 90 dnů): Toto vízum je určeno cizincům, kteří chtějí na území České republiky pobývat déle než 90 dnů. Uděluje se pro specifické účely, jako je studium, zaměstnání, podnikání nebo sezonní práce (§ 30).
- Povolení k dlouhodobému pobytu: Tento typ povolení umožňuje cizincům pobývat na území České republiky déle než jeden rok, například za účelem zaměstnání, studia nebo sloučení rodiny (§ 42).
- Povolení k trvalému pobytu: Trvalý pobyt umožňuje cizinci setrvat na území České republiky na dobu neurčitou, což je zpravidla možné po pěti letech nepřetržitého pobytu na základě dlouhodobého víza nebo povolení k dlouhodobému pobytu (§ 66).

Zastupitelské úřady České republiky, podřízené Ministerstvu zahraničních věcí, hrají v systému cizineckého zákona zásadní roli, zejména v oblasti vízové a konzulární agendy. Jsou prvním místem, kde cizinci žádají o víza, a jejich pravomoci zahrnují několik důležitých funkcí:

- Přijímání žádostí o víza: ZÚ jsou odpovědné za přijímání žádostí o krátkodobá i dlouhodobá víza. Při přijímání žádostí ověřují správnost a úplnost předkládaných dokumentů a následně tyto žádosti předávají Ministerstvu vnitra, které má rozhodovací pravomoc v případě dlouhodobých víz (§ 30 odst. 1).
- Vydávání krátkodobých víz: ZÚ mají pravomoc rozhodovat o udělení krátkodobých víz, která opravňují k pobytu na území České republiky a dalších států schengenského prostoru na dobu nepřesahující 90 dnů (§ 20). Tato víza se udělují v souladu s přímo použitelným předpisem Evropské unie.³⁷
- Vydávání cestovních dokladů cizincům: Zastupitelské úřady zajišťují vydávání cestovních dokladů, jako je cestovní průkaz totožnosti, v případech, kdy cizinec ztratí svůj cestovní doklad v zahraničí (§ 109 odst. 2).³⁸
- Předávání rozhodnutí o vízech: V případech neudělení víza jsou ZÚ povinny informovat žadatele o výsledku řízení a poskytnout mu poučení o možnosti požádat o přezkum tohoto rozhodnutí (§ 180e odst. 7).

³⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009, kterým se stanoví Vízový kodex Společenství.

³⁸ Pro cizince, kteří mají cestovní doklad dle § 113 - § 115b zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

Ministerstvo vnitra České republiky je hlavním orgánem, který má rozhodovací pravomoc v oblasti udělování dlouhodobých víz a povolení k pobytu. Jeho pravomoci zahrnují:

- Rozhodování o udělení dlouhodobých víz; ministerstvo rovněž rozhoduje o prodloužení doby pobytu na tato víza (§ 30, § 35).
- Udělení povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu (§ 42, § 66).
- Prodloužení platnosti povolení k pobytu, pokud cizinec splňuje zákonné podmínky (§ 35).
- Správní vyhoštění a zrušení víz; ministerstvo má pravomoc rozhodnout o správním vyhoštění cizince z republiky a také zrušit platnost víza, pokud jsou zjištěny závažné důvody, jako je narušení veřejného pořádku nebo ohrožení bezpečnosti státu (§ 119, § 37).

Cizinecký zákon vytváří právní rámec pro vstup, pobyt a vycestování cizinců z území České republiky. Zastupitelské úřady, podřízené Ministerstvu zahraničních věcí, a Ministerstvo vnitra hrají v tomto systému rozhodující role. Zatímco zastupitelské úřady se zaměřují na přijímání a předběžné posuzování žádostí o víza, stejně jako na vydávání krátkodobých víz a cestovních dokladů, Ministerstvo vnitra má rozhodovací pravomoc v otázkách dlouhodobých víz, povolení k pobytu a dalších klíčových aspektech cizinecké agendy. Tímto způsobem je zajištěna koordinace mezi zahraničními a domácími orgány státní správy při správě cizinecké politiky České republiky.

2. Funkce a poslání zastupitelských úřadů

2.1. Zastupitelské úřady a jejich role

Česká republika má v zahraničí celkem 112 zastupitelských úřadů.³⁹ Tyto úřady zastupují ČR ve většině zemí světa a plní diplomatické, konzulární a kulturní úkoly a napomáhají rozvoji obchodních a ekonomických vztahů a vědecké spolupráce.

Velvyslanectví reprezentují Českou republiku v přijímajícím státě. Navazují a rozvíjejí styky se státními orgány, institucemi a veřejností, zajišťují konzulární činnost a organizují návštěvy oficiálních představitelů. Získávají a zasílají informace o situaci v přijímajícím státě Ministerstvu zahraničních věcí, informují o publikovaném obsahu a činnosti místních médií a šíří informace o České republice. Sledují plnění mezinárodních smluv a navrhují jejich úpravy. Spolupracují také s krajskými organizacemi a českými centry v zahraničí.⁴⁰

Generální konzuláty plní funkce podle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích. Jsou zodpovědné za poskytování konzulárních služeb, jako je vydávání víz, pomoc českým občanům v nouzi a zajišťování kontaktů mezi krajany a českou vládou. Rovněž podporují obchodní, kulturní a vědecké vztahy mezi Českou republikou a zemí jejich působení.⁴¹

Honorární konzuláty a honorární generální konzuláty jsou vedeny honorárními konzulárními úředníky, kteří nejsou profesionálními diplomaty. Honorární konzulové podporují obchodní, kulturní a turistické styky mezi ČR a hostitelskými státy a poskytují pomoc českým občanům v nouzi.⁴² Hrají důležitou roli v regionech, kde nejsou profesionální zastoupení.⁴³

2.2. Struktura zastupitelských úřadů a jejich pracovníků⁴⁴

Zastupitelské úřady jsou základními jednotkami české diplomacie v zahraničí, zajišťující reprezentaci a ochranu zájmů České republiky a jejích občanů. Existují různé typy zastupitelských úřadů včetně velvyslanectví, konzulátů a stálých misí při mezinárodních organizacích.

Diplomatické hodnosti⁴⁵

Velvyslanec: Nejvyšší diplomatická hodnost odpovědná za vedení ambasády a reprezentaci České republiky v dané zemi. Velvyslanci jsou jmenováni prezidentem republiky, jehož

³⁹ Počet k roku 2011 Potočný, Miroslav; Ondřej, Jan. Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 6. dopl. a rozš. vyd. Praha, 2011. C. H. Beck, str. 198.

⁴⁰ § 5 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

⁴¹ Ibid., § 7.

⁴² Honorární konzuláty. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/cestujeme/konzularni_sluzba/honorarni_konzulaty/index.html

⁴³ § 7 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

⁴⁴ Hodnosti a funkce diplomatů. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/struktura/hodnosti_a_funkce_diplomatu_objasneni.html

⁴⁵ Vochoč, Vladimír. Slovník veřejného práva československého. Brno, 1929. Polygrafia, str. 369: „*Pojmem diplomatický zástupce jsou označovány orgány samy a v tomto širokém smyslu jsou diplomaty ti úředníci státní vůbec, jichž úkolem jest spravovati státní záležitosti mezinárodní; konkrétně tedy jsou diplomaty úředníci, kteří obstarávají státní záležitosti mezinárodní za hranicemi.*“

formálně v zemi pověření reprezentují, a jejich jmenování podléhá souhlasu přijímající země (agrément).

Rada-vyslanec: Zastává druhou nejvyšší pozici a může být zástupcem velvyslance. Často se stará o specifické úseky diplomatické činnosti.

Velvyslancecký rada: Vyšší diplomat, který může být odpovědný za konkrétní oblasti, jako jsou ekonomické nebo kulturní vztahy.

Tajemník: Dělí se na I. tajemníka, II. tajemníka a III. tajemníka, přičemž každý z nich může mít na starosti různé oblasti, jako jsou politické analýzy, konzulární služby nebo komunikace.

Atašé: Nejnižší diplomatická hodnost, často udělovaná i odborníkům mimo diplomatický sbor, například v oblasti kultury nebo vojenských záležitostí.⁴⁶

Funkce diplomatů

Mimořádný a zplnomocněný velvyslanec: Vedoucí ambasády, zodpovědný za veškeré aktivity ZÚ a přímou reprezentaci státu.

Chargé d'affaires: Řídí ambasádu v nepřítomnosti velvyslance. Je jmenován ministrem zahraničních věcí a nepotřebuje agrément.

Generální konzul: Vedoucí generálního konzulátu zodpovědný za konzulární služby v dané oblasti.

Velvyslanec se zvláštním posláním: Diplomate pověřeni specifickými úkoly nebo misemi, často krátkodobé povahy.

Konzulární a diplomatické činnosti

Zastupitelské úřady se věnují specifickým činnostem, které zahrnují:

Politická agenda: Zahrnuje sledování a analýzu politické situace v hostitelské zemi, komunikaci s místními úřady a dalšími diplomatickými misemi.

Obchod a ekonomika: Podpora českých exportérů, investic a ekonomických zájmů ČR v zahraničí.

Konzulární agenda: Poskytování služeb českým občanům v zahraničí, jako jsou vydávání pasů, pomoc v nouzi, právní poradenství a další.

Vízová a pobytová agenda: Vydávání krátkodobých víz, přijímání žádostí o dlouhodobá víza a pobyty a případné další úkony.

Kulturní agenda: Propagace české kultury, organizace kulturních akcí a spolupráce s místními kulturními institucemi.

Tisková agenda: Komunikace s médii, poskytování informací o ČR a zajištění pozitivní mediální prezentace.

⁴⁶ §15 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

Právní předpisy

Zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě, spolu s kariérním řádem Ministerstva zahraničních věcí a Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích upravuje činnost a funkce diplomatů. Tyto dokumenty definují práva a povinnosti diplomatů, jejich imunitu a privilegia, jakož i strukturu a hierarchii diplomatických hodností.

Administrativní pracovníci

Zákon o zahraniční službě definuje několik typů úředníků a jejich role:

Diplomatický pracovník: Státní zaměstnanec ve služebním poměru vykonávající zahraniční službu. Tento pojem zahrnuje i administrativní pracovníky zařazené na místa označená jako diplomatická.

Administrativní pracovník: Státní zaměstnanec vykonávající administrativní činnosti v rámci zahraniční služby. Tato role zahrnuje řadu činností od správy dokumentů po podporu diplomatických aktivit.

Konzulární úředník: Může být diplomatickým nebo administrativním pracovníkem, který vykonává specifické konzulární činnosti podle IV. hlavy zákona o zahraniční službě.

Honorární konzulární úředník: Osoba pověřená výkonem některých konzulárních činností, která není ve služebním, pracovním ani jiném obdobném poměru k MZV. Tato role je často vykonávána osobami, zpravidla občany hostitelského státu, s vysokým společenským postavením a znalostí místních poměrů.

Technický pracovník: Zaměstnanec v pracovním poměru s MZV vykonávající pomocné, servisní nebo manuální práce související se zahraniční službou.

Struktura zastupitelských úřadů a jejich pracovníků je komplexní a multifunkční, zahrnující široké spektrum diplomatických, konzulárních a administrativních činností. Tyto role a jejich funkce jsou podrobně upraveny zákonem o zahraniční službě a dalšími právními předpisy, které zajišťují efektivní fungování zahraniční služby České republiky.

2.2.1. Náležitosti pro výkon a výsady některých funkcí na zastupitelském úřadě

Vedoucí zastupitelského úřadu, který je velvyslanectvím, je nejvýše postaveným stálým představitelem České republiky v přijímajícím státě.⁴⁷ Pověřuje a odvolává jej prezident na návrh vlády; ostatní vedoucí zastupitelského úřadu pověřuje a odvolává ministr zahraničních věcí.⁴⁸ Vedoucí konzulárního úřadu je přijímán k výkonu svých funkcí na základě přivolení přijímajícího státu nazývaného exekvatur.

Diplomatický personál zahrnuje členy personálu mise, kteří mají diplomatické hodnosti.⁴⁹ Diplomatický zástupce, tedy šéf mise nebo člen diplomatického personálu, musí být

⁴⁷ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích čl. 1 odst. 1 písm. a).

⁴⁸ § 4 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

⁴⁹ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích čl. 1 odst. 1 písm. d).

občanem vysílajícího státu.⁵⁰ Diplomatičký zástupce je vyňat z trestní, civilní a správní jurisdikce přijímajícího státu, s určitými výjimkami.⁵¹

Administrativní a technický personál zahrnuje členy zaměstnané v administrativních nebo technických službách mise.⁵² Mohou být občany České republiky dlouhodobě nebo trvale žijícími v zahraničí, nebo občany cizích států žijícími v přijímajícím státě.⁵³ Pracovní poměr, práva a povinnosti těchto zaměstnanců se řídí právním řádem přijímajícího státu.⁵⁴

Služební personál se skládá z osob zaměstnaných v domácích službách zahraniční mise.⁵⁵ Soukromé služební osoby jsou osvobozeny od daní a dávek z odměny, kterou dostávají z důvodu svého zaměstnání.⁵⁶

Honorární konzulární úředníci jsou jmenováni na základě společenského postavení, znalosti poměrů, úrovně vztahů a odborných znalostí.⁵⁷

Konzulární úředníci musejí mimo jiné složit zkoušku pro výkon ověřovacích úkonů, která zahrnuje znalosti právních předpisů týkajících se oblasti vidimace a legalizace.⁵⁸

2.2.2. Imunita

Dle Slovníku veřejného práva československého (definice Vladimíra Vochoče) mají diplomaté a konzulové „zvláštní postavení osoby exteritoriální, což směřuje k zajištění jisté její neodvislosti vůči imperiu státu, na jehož území se nalézá. Tato neodvislost jest upravována tak zvláštním, stran jednotlivých skupin exteritoriálních osob tak specifickým způsobem, že tvoří nápadnou výjimku z pravidel, podle nichž stát postupuje vůči cizincům na svém území, či by vůbec postupoval, kdyby nešlo právě o osobu exteritoriální.“⁵⁹

Diplomatická a konzulární imunita se řídí dle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích a Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích či jiných bilaterálních či multilaterálních smluv. Zastupitelské úřady se řídí podle těchto úmluv, ale jinak podléhají právu přijímajícího státu. Tedy pozemky a stavby (nemovité věci) ve vlastnictví ČR, či které si ČR pronajímá, a nacházejí se na území jiného státu, nepodléhají českému právu a nejsou to exteritoriální území.⁶⁰ Využívá-li je ale úřad k diplomatické nebo konzulární činnosti, včetně ubytování diplomatů, vztahuje se na ně ochrana podle mezinárodních úmluv.

⁵⁰ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích čl. 8.

⁵¹ Ibid., čl. 31.

⁵² Ibid., čl. 1 odst. 1 písm. f).

⁵³ § 40 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

⁵⁴ Ibid., § 10.

⁵⁵ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích čl. 1 odst. 1 písm. f) a g).

⁵⁶ Ibid., čl. 37 odst. 4 písm. h).

⁵⁷ Vídeňská úmluva o konzulárních stycích čl. 68.

⁵⁸ § 53 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

⁵⁹ Vochoč, Vladimír. Slovník veřejného práva československého. Brno, 1929. Polygrafia, str. 572.

⁶⁰ Hedvábná, Markéta. Výsady a imunity úřadu diplomatické mise podle Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích, kapitola 2.4. [online]. Praha, 2011. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/49220/DPTX_2010_1__0_36621_0_72347.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Karlova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

3. Vízová činnost zastupitelských úřadů

Vízová činnost zastupitelských úřadů České republiky je důležitým a za současné globální bezpečnostní situace stále aktuálnějším tématem v kontextu mezinárodní mobility a bezpečnosti. Složitost a náročnost vízových procesů roste kvůli zvyšujícímu se počtu jednotlivců překračujících hranice a nezbytnosti dodržovat a posilovat bezpečnostní standardy. V poskytování vízových služeb a zajišťování potřeby přísně dodržovat příslušné národní a unijní vízové nároky a předpisy hrají klíčovou roli zastupitelské úřady v zahraničí.

Vízová činnost zahrnuje přijímání a posuzování žádostí o víza a povolení k pobytu, což vyžaduje pečlivou administrativu a kontrolu předložených dokumentů. Zastupitelské úřady musejí ověřit, zda žadatelé splňují stanovené podmínky pro udělení víza, a svojí správně-administrativní činností přispět k tomu, aby cizinci nevstupovali neoprávněně na území ČR nebo EU a aby nezneužívali vízového procesu.

Kromě toho, že zastupitelské úřady zajišťují správné vyřízení vízových žádostí, mají také za úkol informovat zahraniční veřejnost o vízových postupech, podmínkách a případných změnách v legislativě. Rovněž se podílejí na řešení konzulárních záležitostí a poskytují pomoc českým občanům v zahraničí. Vzhledem k narůstajícímu mezinárodnímu pohybu jednotlivců je nezbytné, aby zastupitelské úřady byly dobře organizované, efektivní a transparentní ve svých postupech. Vízová činnost má významný dopad na vnímání České republiky v zahraničí a může ovlivnit i mezinárodní vztahy a obchodní partnerství země. Je tedy důležité, aby vízové procesy byly spravedlivé, předvídatelné a řízené tak, aby sloužily zájmům České republiky, resp. EU a zároveň respektovaly práva a potřeby žadatelů.

Za jasně daných podmínek vyplývajících z mezinárodních smluv poskytuje Česká republika cizincům vstup na své území bez víza, tedy v režimu bezvízového styku. Samozřejmostí je to pro občany států Evropské unie.⁶¹ Dále Islandu, Lichtenštejnska, Norska⁶² a Švýcarska⁶³, kteří smějí bez dalšího povolení pobývat a pracovat v České republice. Pro občany EU toto právo vychází z akcesorického občanství v Evropské unii, zatímco pro Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko z mezinárodních smluv s Evropskou unií. Z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1806, v platném znění, vyplývá, jaké země mají bezvízový styk s Evropskou unií, a to na dobu nejvýše 90 dní v rámci každých 180 dní; v rámci tohoto pobytu není možné v ČR či jiné zemi EU pracovat. Občané těchto států, mimo jiné Mexika, Panamy, Izraele nebo Spojených států amerických, nepotřebují pro tyto krátkodobé návštěvy vízum do České republiky, resp. do schengenského prostoru.

Česká republika má také sjednané mezinárodní smlouvy mimo rámec Evropské unie, jako například s Brazílií. Tato bilaterální smlouva určuje, že občané Brazílie mohou setrvat na území České republiky ještě nad rámec doby dle již zmíněného nařízení EU, a to tak, že mohou po využití 90 dní

⁶¹ Čl. 45 Listina základních práv EU.

⁶² Agreement on the European Economic Area.

⁶³ Free Movement of Persons Switzerland – EU/EFTA.

v jiném členském státu EU pobývat ještě další tři měsíce v ČR.⁶⁴ Návštěva či jiná komunikace s vízovým oddělením zastupitelského úřadu ČR tedy není v těchto situacích nutná.

Konkrétně mohou do České republiky krátkodobě přicestovat osoby, které splňují alternativně alespoň jednu z následujících podmínek:

- občan státu dle přílohy II nařízení č. 2018/1806⁶⁵
- držitel povolení k pobytu nebo dlouhodobého víza v jiném státě schengenského prostoru⁶⁶
- držitel povolení k dlouhodobému pobytu v jiném členském státě EU (kromě Dánska a Irska) za účelem studia v rámci programu EU, nebo v rámci mnohostranného programu studentské mobility, nebo v rámci dohody mezi vysokou školou v jiném členském státě EU a vysokou školou v ČR a účelem cesty do ČR je studium⁶⁷
- držitel povolení k dlouhodobému pobytu v jiném členském státě EU (kromě Dánska a Irska) za účelem vědeckého výzkumu a účelem cesty do ČR je vědecký výzkum⁶⁸
- držitel diplomatického pasu, služebního pasu, příp. jiného zvláštního pasu dle nařízení vlády⁶⁹
- držitel diplomatického cestovního dokladu vydaného OSN „Laissez-Passer“⁷⁰
- držitel cestovního dokladu vydaného Svatým stolcem⁷¹
- držitel diplomatického pasu Svrchovaného řádu Maltézských rytířů⁷²
- rodinný příslušník vědeckého pracovníka uvedeného v písm. d), který vědeckého pracovníka do ČR doprovází a je držitelem povolení k dlouhodobému pobytu v jiném členském státě EU⁷³
- rodinný příslušník občana EU, který je držitelem pobytové karty rodinného příslušníka občana EU, příp. průkazu trvalého pobytu v jiném členském státě EU⁷⁴
- žák, který je občanem státu dle přílohy I nařízení č. 2018/1806, který má bydliště v EU a cestuje v rámci EU na školní výlet jako člen skupiny žáků v doprovodu učitele – tento žák musí být uveden na seznamu žáků vydaném školou na jednotném formuláři s uvedením totožnosti žáků a účelu a délky pobytu⁷⁵
- uprchlík, kterému byl tento status přiznán, který pobývá v některém státě schengenského prostoru a je držitelem cestovního dokladu vydaného tímto státem⁷⁶

⁶⁴ Sdělení č. 118/2005 Sb. m. s., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Brazílské federativní republiky o částečném zrušení vízové povinnosti.

⁶⁵ Čl. 4 odst. 1 nařízení č. 2018/1806 a § 18 písm. a) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁶⁶ § 18 písm. d) číslo 5 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁶⁷ Ibid., § 18 písm. g).

⁶⁸ Ibid., § 18 písm. f).

⁶⁹ § 2 nařízení vlády 215/2017 Sb.

⁷⁰ Ibid., § 3 odst. 1.

⁷¹ Ibid § 3 odst. 2.

⁷² § 3 odst. 3 nařízení vlády 215/2017 Sb.

⁷³ § 18 písm. f) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁷⁴ Ibid., § 18 písm. d) číslo 7.

⁷⁵ Čl. 4 odst. 2 b) nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2018/1806 a § 18 písm. d) číslo 6 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁷⁶ Čl. 4 odst. 2 c) nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2018/1806.

- osoba bez státní příslušnosti, která pobývá v některém státě schengenského prostoru a je držitelem cestovního dokladu vydaného tímto státem⁷⁷

Obsah práce vízového oddělení zastupitelského úřadu je vcelku jasně vymezen. Řeší vízové záležitosti pro vstup a pobyt cizinců do České republiky i do schengenského prostoru.

3.1. Schengenské vízum – krátkodobé vízum

Schengenské vízum a schengenský prostor představují zásadní koncepty evropské integrace a volného pohybu osob. Tato dohoda, která byla uvedena do praxe v roce 1995, dnes zahrnuje 29 evropských zemí, nejen členských států EU, které se dohodly na odstranění vnitřních hranic a zjednodušení cestování mezi sebou. Tento systém přináší mnoho výhod pro občany účastnických zemí, ale také vyžaduje pečlivě spravované procesy a pravidla, jako je vydávání schengenských víz.

Schengenské vízum je dokument, který umožňuje držitelům vstup do zemí schengenského prostoru. Pro získání schengenského víza musí žadatel splnit jednoznačně specifikované podmínky a poskytnout nezbytnou dokumentaci, která prokazuje účel cesty, dostatečné finanční prostředky a zajištění návratu do země původu.

K cestování do zemí schengenského prostoru jsou schengenská víza nezbytná pro držitele pasů zemí mimo schengenský prostor, které nemají se zeměmi schengenského prostoru bezvízový styk. Tato víza umožňují pobyt v rámci schengenského prostoru po určitou dobu, zpravidla 90 dnů během 180denního období. Důležité je, že udělení schengenského víza není automaticky garantováno a žadatelé o ně musejí splnit požadavky a podmínky stanovené schengenskou legislativou.

Schengenská dohoda a systém schengenských víz hrají klíčovou roli v posilování integrace a spolupráce mezi evropskými státy navzájem i ve vztahu k třetím zemím. Tento rámec usnadňuje cestování, podporuje ekonomický rozvoj a posiluje kulturní a politické vazby mezi členskými státy i v širším mezinárodním kontextu. Zároveň však vyžaduje účinné správní a bezpečnostní opatření, aby se zajistila integrita a stabilita schengenského prostoru.

Existuje několik druhů schengenských víz, které se dělí dle důvodu návštěvy. Na oficiálních stránkách Ministerstva zahraničních věcí ČR je jich uvedeno několik, například turistika, konference, studium, vědecký výzkum a další.⁷⁸

Schengenské vízum je definováno jako jednotné schengenské (krátkodobé) vízum, které opravňuje jeho držitele k průjezdu a pobytu na území států schengenského prostoru po dobu v něm vyznačenou, obvykle nejdéle 90 dnů během jakéhokoliv období 180 dnů. Existuje také schengenské vízum s omezenou územní platností, které opravňuje k průjezdu a pobytu na území jednoho nebo několika států schengenského prostoru, nikoliv však všech, po dobu v něm vyznačenou, většinou s podobným omezením na 90 dnů během 180 dnů.

Úřady mohou rovněž vydávat letištní průjezdní vízum. Schengenské vízum je vydáváno zastupitelským úřadem a zpracování žádosti o ně je možné výhradně prostřednictvím elektronického

⁷⁷ Čl. 4 odst. 2 b). nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2018/1806.

⁷⁸ Schengen Visas. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/en/information_for.aliens/short_stay_visa/index.htm

systemu Modernizace vízového procesu / Evidence vízových cizinců (MVP/EVC).⁷⁹ Uděluje se pro jeden vstup, dva vstupy nebo více vstupů s platností nejvýše 5 let. Vízum pro více vstupů opravňuje cizince k vícenásobnému pobytu v schengenském prostoru, a to vždy s omezením na 90 dnů během jakéhokoliv období 180 dnů.

V některých případech platí specifické podmínky. Držitelé schengenských víz pro dva nebo více vstupů mohou realizovat průjezd a pobyt v Bulharsku, Chorvatsku, Rumunsku a na Kypru, pokrývá-li doba platnosti tohoto schengenského víza celou dobu pobytu v těchto státech, jelikož tyto státy považují schengenská víza za rovnocenná svým národním vízům pro průjezd nebo krátkodobý pobyt. Doba strávená v těchto státech se nezapočítává do počtu dnů povolených pro pobyt v schengenském prostoru.⁸⁰

Schengenské vízum nelze udělit občanu ČR ani občanu země EU nebo státu schengenského prostoru. Toto vízum nelze udělit ani bezvízovému cizinci, s výjimkou schengenského víza za účelem zaměstnání či sezonního zaměstnání. Také nelze udělit držiteli dlouhodobého víza nebo povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu vydanému Českou republikou nebo jiným státem schengenského prostoru. V případě, kdy se mimo území ČR ocitne žadatel, který je držitelem jednoho z těchto dlouhodobých pobytových titulů, ale má nový cestovní doklad, ve kterém nemá vyznačeno vízum D/VR,⁸¹ nebo mimo území ČR povolení k pobytu (pobytovou kartu) ztratil, nebo mimo území ČR platnost jeho pobytové karty vypršela, vyznačuje ZÚ do cestovního dokladu cizince výlučně dlouhodobé vízum nebo povolení k pobytu typu D/VR (tzv. přenos štítku).⁸²

Zastupitelský úřad umožňuje žadatelům podat současně žádost o schengenské vízum a dlouhodobé vízum nebo povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu v ČR. V případě současného podání předkládá žadatel požadované dokumenty pro všechny žádosti. Úřad poté na základě těchto dokumentů a dalších informací posuzuje, zda žadatel plánuje opustit ČR nebo schengenský prostor před vypršením platnosti povolení.

Každý konkrétní typ schengenského víza vyžaduje jiné podpůrné dokumenty a v řadě států určuje ministerstvo zahraničí přesně, o jaké dokumenty jde.⁸³ Obecné náležitosti k podání každé žádosti jsou:⁸⁴

- cestovní pas
- formulář
- fotografie
- biometrické údaje (otisky prstů)
- podpůrné dokumenty prokazující účel cesty
- zajištěné ubytování

⁷⁹ Konzulka Radka Calábková.

⁸⁰ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 565/2014/EU.

⁸¹ D/VR je krátkodobé vízum vydávané za účelem převzít povolení k pobytu.

⁸² Konzulka Radka Calábková.

⁸³ Harmonizovaný seznam podpůrných dokladů. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/prehled_nalezitosti/harmonizovany_seznam_podpurnych_dokladu.html

⁸⁴ Schengenská víza. Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/index.html

- finanční prostředky
- informace umožňující posoudit záměr návratu (nejčastěji rezervace letenky/jízdenky)
- cestovní zdravotní pojištění
- případné další doklady podle harmonizovaného seznamu MZV
- poplatek

Žádost musí být podána v rozmezí maximálně šesti měsíců a minimálně patnácti dní před plánovaným odjezdem. Žadatel si musí sám zjistit, zpravidla na webových stránkách nebo dotazem na ZÚ, zda žádost podává přímo na zastupitelském úřadě, nebo prostřednictvím vízového centra⁸⁵ či externí firmy,⁸⁶ se kterou má ČR smlouvu ve státě podání žádosti. Poté si musí sjednat osobní schůzku, což může být problematické ve větších státech, kde ZÚ nemají dostatečnou kapacitu. Žádost se podává zpravidla osobně a při té příležitosti se také snímají otisky prstů žadatele.⁸⁷ Zákonná doba pro vyřízení schengenského víza je 15 dní, ale lhůta může být v odůvodněných případech, např. když je nezbytné další posouzení či osobní pohovor, prodloužena na 45 dní.⁸⁸

3.2. Letištní průjezdní vízum

Druhý druh krátkodobého víza je speciální letištní průjezdní vízum. Pokud potřebuje osoba tranzitovat přes mezinárodní letiště v České republice a je občanem nebo držitelem cestovního dokladu jednoho z následujících států, je nutné požádat o letištní průjezdní vízum. Týká se to občanů těchto zemí: Afghánistán, Alžírsko, Arménie, Bangladéš, Čad, Egypt, Eritrea, Etiopie, Ghana, Indie, Irák, Írán, Jemen, Jižní Súdán, Kongo (Demokratická republika), Kuba, Libanon, Libye, Mali, Mauritanie, Niger, Nigérie, Pákistán, Palestinská národní samospráva, Rusko, Somálsko, Srí Lanka, Súdán, Sýrie, Turecko.

Některé kategorie osob jsou z povinnosti letištního průjezdního víza vyňaty, a to:

- držitelé schengenského víza
- držitelé dlouhodobého víza nebo povolení k dlouhodobému pobytu
- držitelé povolení k pobytu v Andoře, Japonsku, Kanadě, San Marinu a USA
- držitelé víza pro pobyt ve státech Evropského hospodářského prostoru (EHP), Kanadě, Japonsku a USA
- rodinní příslušníci občanů EU
- držitelé diplomatických pasů
- členové posádek letadel, kteří jsou občany států smluvních stran Chicagské úmluvy o mezinárodním civilním letectví (ICAO)

⁸⁵ Viz podkapitola 3.3. Vízové centrum v Drážďanech.

⁸⁶ Viz podkapitola 3.4. Externí zajišťování vízové činnosti ČR.

⁸⁷ Schengenská víza. Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/index.html

⁸⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex); Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex).

Letištní průjezdní vízum může být uděleno jako jednosměrné (na jeden vstup), nebo jako obousměrné (na dva vstupy) s platností maximálně na 6 měsíců.

K žádosti o udělení letištního průjezdního víza je třeba přiložit:

- cestovní pas
- vyplněný formulář
- fotografii
- biometrické údaje (otisky prstů)
- podpůrné dokumenty týkající se:
 - pokračování cesty do konečného cíle po předpokládaném letištním průjezdu
 - záměru nevstoupit na území členských států schengenského prostoru
- poplatek⁸⁹

3.3. Vízové centrum v Drážďanech⁹⁰

V květnu 2023 otevřela ČR při generálním konzulátu v Drážďanech své první a zatím jediné vízové centrum. Určeno je především pro přijímání žádostí o dlouhodobé pobytové tituly občanů států mimo EU, kteří jsou dlouhodobými či trvalými rezidenty v některém státě schengenského prostoru, některém evropském mikrostátě nebo v Kyprské republice a oprávněně pobývají v těchto státech nepřetržitě po dobu nejméně dvou let.⁹¹ Územní obvod vízového centra zahrnuje státy schengenského prostoru a dále Andorru, Island, Kypr, Lichtenštejnsko, Monako, Norsko, San Marino, Švýcarsko a Vatikán.

Při podání žádosti o dlouhodobé vízum nebo povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu platí pravidlo tzv. místní konzulární příslušnosti. Dvouletou podmínkou dlouhodobé rezidence v EU nesplňuje držitel dlouhodobého (národního) víza. Dále mohou žádosti podávat občané třetích zemí⁹², na které se vztahuje výjimka z pravidla tzv. místní konzulární příslušnosti.⁹³

Zřízení centra přináší významné změny v přijímání a zpracovávání žádostí o víza a pobytová oprávnění v rámci schengenského prostoru, a to zejména tím, že převzalo velkou část činností od

⁸⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex), dostupné z

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/letistni_vizum.html

⁹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z

https://mzv.gov.cz/dresden/cz/viza_visas/vizove_centrum_drazdany/index.html

⁹¹ Tento krok znamená, že například občan Indie s povoleným pobytem ve Španělsku, který se chce přestěhovat do České republiky, musí podat svou žádost v Drážďanech. To zahrnuje i žádosti o zaměstnaneckou kartu. Držitelé dlouhodobých víz mají také možnost volně cestovat po schengenském prostoru, avšak maximálně na 90 dní během jakéhokoliv 180denního období a pouze za nevýdělečným účelem.

⁹² Některé státy, jako například USA, mohou na bázi mezinárodní smlouvy podávat žádosti na kterémkoliv ZÚ, a tedy i ve vízovém centru.

⁹³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/pobytova_opravneni_k_pobytu_nad_90_dnu/mistni_prislusnost_zu_v_rizeni_o_vizum_a/index.html

jednotlivých zastupitelských úřadů. Pro vízové centrum platí stejné podmínky jako pro ostatní zastupitelské úřady, z čehož mimo jiné plyne, že podávat žádost musejí cizinci osobně.

Kromě zmíněných činností nabízí centrum informace a odpovídá na konkrétní e-mailové dotazy týkající se procesu přijímání nebo zpracování žádostí o víza či pobyty. Z perspektivního hlediska představuje moderní a účelný kontaktní bod pro řešení vízových a pobytových záležitostí pro cizince-rezidenty států schengenského prostoru i žadatele z dalších zemí.

3.4. Externí zajišťování vízové činnosti ČR⁹⁴

Externí zajišťování vízové činnosti, často označované jako outsourcing, je proces, při kterém státní orgány České republiky zadávají některé své služby, konkrétně vízovou agendu, externím dodavatelům. Tento postup umožňuje efektivnější a rychlejší zpracování vízových žádostí a uvolňuje kapacity státních úřadů, aby se mohly soustředit na další úkoly.

Hlavní výhody externího zajišťování vízové činnosti

- **Zvýšení efektivity:** Externí poskytovatelé mohou často zpracovávat vízové žádosti rychleji díky specializovanému personálu a moderním technologiím.
- **Snížení nákladů:** Outsourcing může být nákladově efektivní, protože eliminuje potřebu udržovat velký počet zaměstnanců a infrastruktury uvnitř státních institucí.
- **Zlepšení kvality služeb:** Specializované firmy mohou poskytovat vyšší úroveň služeb díky zkušenostem v oboru a odborným znalostem v oblasti vízového zpracování.
- **Flexibilita:** Outsourcing umožňuje rychlejší přizpůsobení se změnám v legislativě a požadavcích na vízové procedury.

Proces externího zajišťování vízové činnosti

- **Výběr dodavatele:** Státní úřady vypisují výběrová řízení na dodavatele, kteří se specializují na zpracování vízových žádostí.
- **Předání agendy:** Po výběru dodavatele dochází k předání konkrétních úkolů a agendy týkající se zpracování vízových žádostí externí firmě.
- **Zpracování žádostí:** Externí poskytovatelé zajišťují všechny kroky spojené s přijímáním a zpracováním vízových žádostí, včetně ověřování dokumentů a komunikace s žadateli.
- **Odebírání biometrických údajů:** Součástí procesu je také sběr biometrických údajů, jako jsou otisky prstů a fotografie. Tento krok je nezbytný pro zajištění bezpečnosti a pro přesnou identifikaci žadatelů.
- **Kontrola a dohled:** Státní úřady i nadále monitorují a kontrolují činnost externího dodavatele, aby bylo zajištěno, že všechny procesy probíhají v souladu s platnou legislativou a standardy.

⁹⁴ Konzulka Radka Calábková.

Příklady implementace v ČR

V české konzulární praxi pomáhají externí firmy⁹⁵ především s přijímáním a zpracováním vízových žádostí, které předávají ke zpracování na zastupitelských úřadech. Tento systém je využíván zejména v zemích s vysokým počtem žadatelů o víza, kde by interní kapacity konzulátů byly nedostatečné, jako například v Indii nebo na Filipínách. Žádost o vízum přijme externí agentura, která zkontroluje její náležitosti a případně vyzve žadatele k doplnění dokumentace. Také přijme biometrické údaje. Poté dokumenty předá ZÚ, kde v případě krátkodobého víza ZÚ rozhodne, v případě dlouhodobého víza žádost postoupí Ministerstvu vnitra. Případný pohovor se žadatelem vede úředník na ZÚ.

Při výběru externího dodavatele je kladen důraz na bezpečnost a ochranu osobních údajů žadatelů, aby byla zajištěna vysoká úroveň ochrany dat a soukromí. Externí zajišťování vízové činnosti je jedním z nástrojů, jak modernizovat a zefektivnit veřejné služby, aniž by byla ohrožena jejich kvalita a bezpečnost.

3.5. Víza a pobytová agenda českých zastupitelských úřadů

Zastupitelské úřady jsou klíčovými orgány v oblasti vízové a pobytové agendy. Kromě udílení krátkodobých (schengenských) víz do 90 dnů přijímají žádosti o víza k pobytu nad 90 dnů (dlouhodobá víza) a žádosti o povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu v souladu s vnitrostátní legislativou a právními předpisy Evropské unie.

Právní rámec

Základními předpisy pro zpracování agendy dlouhodobých víz a povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu jsou:

- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- vyhláška č. 429/2010 Sb., stanovící výjimky z povinnosti cizince požádat o vízum nebo povolení k pobytu na místně příslušném zastupitelském úřadu
- zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)
- vyhláška č. 35/2020 Sb., o stanovení územních obvodů zastupitelských úřadů pro účely podávání žádostí o oprávnění k pobytu

⁹⁵ Externí agenturou bývá nejčastěji společnost VFS. Smlouva je vždy uzavřena na činnost v konkrétní zemi.

- nařízení vlády č. 220/2019 Sb., o maximálním počtu žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem investování a žádostí o zaměstnaneckou kartu, které lze podat na zastupitelském úřadu
- zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě a o změně některých zákonů

Dlouhodobá víza

Dlouhodobé vízum je určeno občanům třetích zemí, kteří plánují pobyt v České republice delší než tři měsíce. O dlouhodobé vízum mohou žádat občané zemí mimo EU, Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Rodinní příslušníci občanů těchto zemí, kteří již mají pobytovou kartu rodinného příslušníka občana EU/EHP a Švýcarska nebo o její vydání požádali, dlouhodobé vízum nepotřebují. Důvody pro podání žádosti mohou zahrnovat zřetele zdravotní, kulturní, sportovní, politické, rodinné či studijní, dále se k nim řadí školení, stáže, dobrovolnictví, pracovní dovolená, sezonní zaměstnání, zácvik, podnikání nebo jiné. O udělení dlouhodobého víza, stejně jako o povolení k pobytu, rozhoduje Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (OAMP). Na rozdíl od krátkodobých víz má v těchto případech ZÚ pouze přijímací funkci a případně vede pohovor se žadatelem, ale rozhodnutí vydává OAMP. Je možné se odvolat, odvolací proces se řídí správním řádem.

Maximální doba platnosti dlouhodobého víza je jeden rok.⁹⁶ Žádost podává cizinec, pokud plánuje pobyt v ČR delší než 3 měsíce, tedy na dobu, kterou nelze pokrýt krátkodobým schengenským vízem. Tyto žádosti se podávají na zastupitelských úřadech podle místní konzulární příslušnosti, které je předávají OAMP k posouzení a rozhodnutí. Pokud je žádost schválena, vydá zastupitelský úřad vízum s platností maximálně jeden rok. Trvá-li účel pobytu, lze před vypršením platnosti víza požádat v úřadovně OAMP o jeho prodloužení na další rok,⁹⁷ nebo o povolení k dlouhodobému pobytu. Toto povolení se vydává například za účelem zaměstnání, studia, vědeckého výzkumu, rodinného soužití, vnitropodnikového převodu, investování či rezidence v jiném členském státě EU. Držitel dlouhodobého víza má také možnost volně cestovat po schengenském prostoru, avšak maximálně na 90 dní během jakéhokoliv 180denního období, a to pouze za nevýdělečným účelem.

Postup

1. Žádost o dlouhodobé vízum se podává osobně na příslušném ZÚ ČR.
2. Žadatel shromáždí všechny požadované náležitosti, které musí být předloženy v originále a přeloženy do českého jazyka.
3. ZÚ prověří úplnost a správnost předložených dokumentů. Pokud jsou všechny dokumenty v pořádku, žádost je postoupena Ministerstvu vnitra (OAMP).
4. Ministerstvo provede další kontrolu a posoudí žádost. O rozhodnutí je žadatel informován prostřednictvím ZÚ.
5. V případě kladného rozhodnutí vyznačí ZÚ vízum do cestovního dokladu žadatele.

⁹⁶ § 30 odst. 4 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁹⁷ Ibid., § 35 odst. 1.

Náležitosti žádosti

- cestovní doklad
- fotografie
- vyplněný formulář žádosti
- doklady o zajištěném ubytování a finančních prostředcích
- doklad potvrzující účel pobytu (např. pracovní smlouva, potvrzení o studiu)
- výpis z rejstříku trestů
- doklad o cestovním zdravotním pojištění

Dlouhodobý pobyt⁹⁸

Povolení k dlouhodobému pobytu se vydává cizincům, kteří hodlají pobývat na území ČR déle než 90 dnů z důvodů, jako je zaměstnání, podnikání, studium, vědecký výzkum nebo rodinné soužití. Vydává se zpravidla s platností jeden rok a může být opakovaně prodlužováno. Postup podání žádosti i její náležitosti jsou shodné s postupem při žádosti o dlouhodobé vízum. I v tomto případě ZÚ žádosti přijímají a kontrolují jejich úplnost, ale o udělení rozhoduje Ministerstvo vnitra (OAMP).

Typy dlouhodobých pobytů

- Zaměstnanecká karta; vydává se cizincům pro zaměstnání na pracovní pozici, která může být obsazena cizincem.⁹⁹
- Modrá karta; určena pro vysoce kvalifikované zaměstnance.¹⁰⁰
- Karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance; vydává se cizincům, kteří jsou dočasně převedeni na pozici manažera, specialisty nebo zaměstnaného stážisty v rámci nadnárodní korporace.¹⁰¹
- Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem investování,¹⁰² studia,¹⁰³ vědeckého výzkumu¹⁰⁴ a společného soužití rodiny¹⁰⁵ (pro rodinné příslušníky cizinců žijících v ČR).

Trvalý pobyt

Povolení k trvalému pobytu umožňuje cizinci pobývat na území ČR bez časového omezení. Žádost mohou podat cizinci, kteří splňují podmínky stanovené zákonem, například už po nějakou dobu legálně dlouhodobě pobývají na území ČR, nebo mají zvláštní důvody, jako je např. sloučení rodiny. Při podání a vyřizování žádostí o trvalý pobyt se postupuje stejně jako v případech žádostí o dlouhodobá víza a dlouhodobé pobyty. Rozhodnutí vydává Ministerstvo vnitra (OAMP), odvolací proces se řídí správním řádem.

⁹⁸ § 42 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁹⁹ Ibid., § 42g.

¹⁰⁰ Ibid., § 42i.

¹⁰¹ Ibid., § 42k.

¹⁰² Ibid., § 42n.

¹⁰³ Ibid., § 42d.

¹⁰⁴ Ibid., § 42f.

¹⁰⁵ Ibid., § 42a.

4. Konzulární činnost zastupitelských úřadů

Konzulární činnost zastupitelských úřadů České republiky v zahraničí je rozsáhlá a zahrnuje mnoho agend, které jsou nutné pro poskytování služeb českým občanům mimo území ČR. Tato kapitola představuje výčet hlavních funkcí, které jsou zastupitelskými úřady vykonávány, přičemž každá z těchto funkcí má specifické právní a administrativní rámce a postupy. Mezi nejdůležitější oblasti konzulární činnosti patří matriční agenda, uzavírání manželství, státoobčanská agenda, ověřovací činnost, úschova věcí, volby v zahraničí, agenda cestovních dokladů, právní pomoc ve styku s cizinou, dědická agenda a řešení trestných činů spáchaných na občanech ČR nebo občany ČR v cizině.

4.1. Matriční agenda

Matriční agenda jakožto správní činnost představuje významnou součást konzulární činnosti vykonávané zastupitelskými úřady v zahraničí. Zahrnuje činnosti související se správou a evidencí matričních událostí, jako jsou narození, uzavření manželství či úmrtí občanů České republiky v cizině. Tyto události jsou zapisovány do zvláštní matriky vedené Úřadem městské části Brno-střed, která slouží k evidenci matričních událostí českých občanů, k nimž došlo v zahraničí.¹⁰⁶ Zápisy mají stejnou sílu a stejnou platnost jako při zápisu do ostatních matrik v ČR.

Hlavní funkce matriční agendy na ZÚ zahrnují:

- Přijímání žádostí o zápis matriční události do zvláštní matriky (zápis narození, uzavření manželství, registrovaného partnerství a úmrtí občana ČR v cizině).
- Vydávání duplikátů matričních dokladů v případě ztráty, poškození nebo zničení originálu.
- Vydávání vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo ke vstupu do registrovaného partnerství.
- Přijímání žádostí o změnu jména nebo příjmení.
- Ověřování totožnosti žadatelů a dalších osob v rámci matriční agendy (na základě předložených dokladů totožnosti a legalizace podpisů).¹⁰⁷

Matriční agenda je určena především občanům České republiky, kteří žijí nebo se nacházejí v zahraničí a potřebují zaznamenat matriční události, k nimž došlo mimo území České republiky. Tato agenda je relevantní i pro občany, kteří potřebují (např. kvůli změně rodinného stavu, narození dítěte atd.) zápis do zvláštní matriky nebo vyřízení dalších matričních záležitostí prostřednictvím ZÚ.

Postup při výkonu matriční agendy:

- Žadatel podá žádost o zápis matriční události na příslušném ZÚ. Žádost musí obsahovat všechny požadované dokumenty a údaje.
- ZÚ ověří totožnost žadatele a dalších relevantních osob na základě platného dokladu totožnosti.

¹⁰⁶ § 3 ods. 4 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

¹⁰⁷ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

- ZÚ předá spisovou dokumentaci příslušnému matričnímu úřadu v České republice.¹⁰⁸ Tento úkon je nezbytný pro zahájení správního řízení.
- Matriční úřad v České republice zahájí správní řízení na základě doručené dokumentace. Lhůta pro vyřízení začíná běžet od doručení dokumentace. Formální úkony zvláštní matriky v řízení jsou upraveny správním řádem. V případě vady podání je to například institut přerušování řízení a výzvy k odstranění vad podání.¹⁰⁹
- Po zápisu matriční události do zvláštní matriky je žadateli vydán příslušný matriční doklad. Na žádost zvláštní matriky zprostředkuje ZÚ doručení jejích usnesení, výzev, rozhodnutí apod. adresátovi a zašle zpět zvláštní matrice potvrzení o doručení či záznamu o nedoručitelnosti správní písemnosti.

Výkon matriční agendy na zastupitelských úřadech je nezbytný pro zachování kontinuity matričních záznamů a pro poskytování relevantních služeb českým občanům v zahraničí.

4.2. Uzavírání manželství

Jedním z důležitých správních úkonů zastupitelských úřadů je uzavírání manželství českých občanů v zahraničí. Tento proces se řídí řadou právních předpisů, hlavně občanským zákoníkem, zákonem o matrikách a zákonem o mezinárodním právu soukromém, které zajišťují, že manželství uzavřená před zastupitelskými úřady jsou platná a v souladu s mezinárodními smlouvami a zákony daných zemí.

Přípustnost a platnost uzavření manželství

Státní občan České republiky může uzavřít manželství před diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem s výjimkou stálých misí při mezinárodních organizacích, zvláštních misích a honorárních konzulátů. Prohlášení snoubenců o vstupu do manželství přijímá vedoucí ZÚ, tedy velvyslanec nebo generální konzul. Tento proces musí být v souladu s mezinárodními dohodami, kterými je Česká republika vázána, a nesmí být v rozporu s právem hostitelského státu.¹¹⁰

Manželství před zastupitelským úřadem České republiky mohou uzavřít nejen dva občané ČR, ale také občan ČR s cizincem. Přesné podmínky jsou následující:

1. Oba snoubenci jsou státními občany ČR: V tomto případě mohou uzavřít manželství před zastupitelským úřadem bez dalších omezení, pokud to umožňuje právní řád státu, kde se ZÚ nachází.
2. Jeden ze snoubenců je státním občanem ČR a druhý cizinec: Uzavření manželství musí být v souladu s Vídeňskou úmluvou o konzulárních stycích a s případnou mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána, a právním řádem státu, v němž ZÚ působí. ZÚ prověří, zda uzavření manželství nebude bránit žádný z následujících rámců:

¹⁰⁸ Určeno dle § 10 až § 13 a § 42 až § 44 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

¹⁰⁹ § 45 ve spojení s § 66 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

¹¹⁰ § 668 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a čl. 5 písm. f) vyhlášky č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích.

- zákonné podmínky a překážky pro uzavření manželství dle právního řádu ČR¹¹¹
- mezinárodní smlouva mezi ČR a státem působnosti ZÚ
- právní řád státu působnosti ZÚ
- právní řád třetího státu, jehož je jeden ze snoubenců státním občanem, pokud tento stát manželství uzavřené před ZÚ neuznává

Manželství mezi dvěma cizinci nebo dvěma osobami bez státního občanství nelze před zastupitelským úřadem ČR uzavřít. Pokud by manželství uzavřené před ZÚ bylo pro cizince neplatné ve státě působnosti ZÚ nebo v jeho domovském státě, ZÚ doporučí snoubencům uzavřít manželství před příslušným orgánem cizího státu. Způsobnost pro uzavření manželství se řídí právním řádem země dle občanství každého ze snoubenců.¹¹²

Snoubenci musí před uzavřením manželství vyplnit dotazník a předložit potřebné dokumenty, které zahrnují vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, doklady totožnosti a případně další dokumenty podle požadavků hostitelského státu. Vysvědčení vydává matriční úřad v místě trvalého pobytu žadatele v ČR nebo zvláštní matrice v Brně, když občan nemá trvalý pobyt v ČR.

Prohlášení snoubenců o vstupu do manželství přijímá vedoucí ZÚ za přítomnosti dvou svědků. Sňatečný obřad je veřejný a musí být proveden důstojně a slavnostně. Pokud snoubenec nerozumí česky, je nutná přítomnost tlumočnicka.

Po uzavření manželství oznámí ZÚ tento akt zvláštní matrice v Brně, které zasílá originály protokolů o uzavření manželství spolu s dalšími dokumenty. Zvláštní matrice následně vystaví oddací list. Uzavření manželství a s tím související úkony podléhají správním poplatkům, které jsou stanoveny předpisy o správních poplatcích.

Na rozdíl od manželství, které je dle českého práva možné uzavírat na zastupitelských úřadech, pokud je alespoň jedna osoba občanem České republiky, není možné na českých ZÚ vstoupit do registrovaného partnerství.¹¹³ České ZÚ v souladu s českým právním řádem rovněž nemohou oddat stejnopohlavní páry, a to i když takové svazky právo hostitelského státu povoluje.

Obecně existuje několik důvodů, proč mohou snoubenci preferovat uzavření manželství na českém ZÚ v zahraničí místo v České republice nebo před oddávající autoritou státu, kde se ZÚ nachází. Zpravidla to bývá kvůli přítomnosti v zahraničí. Pokud oba snoubenci nebo jeden z nich žijí nebo dlouhodobě pobývají v zahraničí, může být jednodušší, pohodlnější či méně nákladné uzavřít manželství přímo na místě než cestovat do České republiky. Dalším důvodem je situace, kdy jeden ze snoubenců je cizí státní příslušník. Uzavření manželství na ZÚ může zajistit, že manželství bude platné podle českého práva a zároveň uznané ve státě, kde je zastupitelský úřad umístěn. Uzavření manželství před zastupitelským úřadem poskytuje právní jistotu zejména v případech, kdy existují rozdíly v právních předpisech týkajících se uzavírání manželství mezi Českou republikou a hostitelským státem. Někteří snoubenci mohou preferovat symboliku a slavnostní povahu obřadu provedeného v zahraničí na zastupitelském úřadě. Tento slavnostní obřad může mít pro ně osobní

¹¹¹ § 671 až 676 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹² § 48 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

¹¹³ Toto omezení bude patrně zrušeno připravovanou novelou matričního zákona – informace Ministerstva vnitra. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/registrovane-partnerstvi-pujde-uzavrit-na-keremkoli-matricnim-uradu.aspx>

nebo kulturní význam. Pro snoubence, kteří mají komplikovanější právní nebo administrativní situaci, může být uzavření manželství na ZÚ administrativně jednodušší a rychlejší než v České republice. Uzavření manželství na ZÚ může představovat cestovní a časové úspory pro snoubence, kteří by museli podniknout cestu do České republiky. Tímto způsobem mohou ušetřit čas i náklady spojené s cestováním.¹¹⁴

Uzavírání manželství před zastupitelskými úřady ČR je detailně upraveno, aby byla zajištěna jejich platnost a soulad s mezinárodním právem. Tento proces umožňuje českým občanům vstoupit do manželského svazku i mimo území České republiky, přičemž se dbá na dodržování všech nezbytných právních a administrativních postupů. Sňatek dvou občanů ČR, případně českého občana s cizincem, který je uzavřen na ZÚ, přispívá k právní jistotě a uznání manželství na mezinárodní úrovni,¹¹⁵ čímž lze předejít případnému budoucímu zpochybnění legality svazku.

4.3. Státoobčanská agenda

Zejména z pohledu Čechů žijících trvale v zahraničí, resp. potomků českých občanů v cizině, je jednou z důležitých činností, které vykonávají zastupitelské úřady v zahraničí, státoobčanská agenda. Zahrnuje řadu úkonů spojených s nabýváním, potvrzováním a ztrátou státního občanství České republiky. Níže jsou uvedeny hlavní aspekty této agendy, včetně podmínek a postupů žádostí o státní občanství. Právním rámcem je zákon o státním občanství ČR č. 186/2013 Sb., který opustil princip jediného státního občanství a umožnil existenci dvojího (či vícero) státního občanství pro české státní občany. Tato právní úprava tak akcentuje obvyklý trend uplatňovaný i v jiných evropských státech. Pro české občany v zahraničí a pro jejich potomky hrají konzulární úřady nezastupitelnou roli při vyřizování agendy týkající se státního občanství. Svou činností tento proces výrazně usnadňují a žadatelům poskytují v rámci zákonů a předpisů účinnou podporu a pomoc.

Zastupitelské úřady mají několik funkcí ve vztahu k vyřizování státoobčanské agendy:

- Přijímají žádosti o vydání osvědčení o státním občanství,¹¹⁶ žádosti o udělení státního občanství¹¹⁷ a prohlášení o nabytí státního občanství.¹¹⁸
- Ověřují totožnost žadatelů a dalších osob zapojených do procesu.
- Poskytují žadatelům informace o potřebných dokumentech a pomáhají s odstraněním případných vad v podání.
- Předávají žádosti a příslušné dokumenty do České republiky k dalšímu zpracování krajskými úřady nebo Ministerstvem vnitra.

¹¹⁴ Konzulka Radka Calábková.

¹¹⁵ Uzavření manželství na zastupitelském úřadu ČR. Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Dostupné z https://mzv.gov.cz/riyadh/cz/viza_a_konzularni_informace/cr_v_schengenu/matricni_zalezitosti/uzavreni_manželství_na_zastupitelskem.html#:~:text=Poplatek%20za%20pod%C3%A1n%C3%AD%20C5%BE%C3%A11dosti%20o,0%20uzav%C5%99en%C3%AD%20man%C5%BEelstv%C3%AD%20p%C5%99%C3%ADtomnost%20tlumo%C4%8Dn%C3%ADka.

¹¹⁶ § 44 odst. 2 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

¹¹⁷ Ibid., § 28 odst. 4.

¹¹⁸ Ibid., § 37 odst. 1.

Vybrané individuální způsoby nabytí státního občanství

Narozením dle § 4 a § 5 zákona o státním občanství ČR

Osoba nabývá občanství narozením, pokud je alespoň jeden z rodičů státním občanem ČR. V tomto případě ZÚ přijímá žádost zákonného zástupce dítěte o vystavení osvědčení o státním občanství ČR. Po obdržení žádosti ověří ZÚ totožnost zákonného zástupce, zkontroluje úplnost a správnost předložených dokumentů (např. rodný list dítěte) a následně předá kompletní žádost s průvodním dopisem příslušnému úřadu v České republice.¹¹⁹

Určením otcovství dle § 6 a § 7 zákona o státním občanství ČR

Dítě narozené mimo manželství, jehož matka není občankou ČR, může nabýt občanství určením otcovství. ZÚ v praxi prověří, zda matka dítěte má trvalý pobyt v ČR nebo je občankou EU, Švýcarska nebo státu EHP. V takovém případě postačí souhlasné prohlášení obou rodičů dítěte. Pokud tomu tak není, musí rodiče předložit výsledek genetické zkoušky prokazující otcovství státního občana ČR, která je provedena znalcem zapsaným v seznamu znalců Ministerstva spravedlnosti ČR. Po ověření těchto informací ZÚ přijme žádost, zkontroluje její úplnost a správnost, a poté ji spolu s průvodním dopisem zašle příslušnému krajskému úřadu nebo Ministerstvu vnitra ČR.

Udělením dle § 11 až § 28 zákona o státním občanství ČR

Státní občanství lze udělit na základě žádosti podané u krajského úřadu. Žadatel o udělení státního občanství ČR podává žádost osobně u krajského úřadu v ČR, nikoli na ZÚ. Pokud je žádost schválena, ZÚ je oprávněn organizovat složení státoobčanského slibu pro žadatele žijící v zahraničí. ZÚ zajistí doručení pozvánky ke složení slibu, organizaci samotného aktu složení slibu a následné předání listiny o udělení státního občanství.

Prohlášením dle § 31 až § 36 zákona o státním občanství ČR

Různé skupiny osob mohou nabýt občanství prohlášením. Například osoby, které pozbyly české nebo československé státní občanství, potomci osob v prvním a druhém stupni v linii přímé českých občanů či občanů států, které existovaly na území dnešní České republiky, či osob, které emigrovaly z území dnešní České republiky,¹²⁰ či děti svěřené do náhradní péče v ČR. ZÚ přijímá prohlášení, ověřuje totožnost žadatele, kontroluje formální správnost a úplnost předložených dokumentů a následně zasílá prohlášení s průvodním dopisem příslušnému krajskému úřadu nebo Ministerstvu vnitra k dalšímu zpracování.

Ztráta státního občanství

Občanství lze pozbyť prohlášením o vzdání se státního občanství dle § 40 zákona o státním občanství ČR. Od 1. 1. 2014 nedochází k pozbytí českého státního občanství nabytím cizího státního občanství. Občan ho může pozbyť pouze prohlášením o vzdání se státního

¹¹⁹ Příslušný krajský úřad je určen podle trvalého, případně posledního trvalého pobytu žadatele na území ČR. V případě, že takový není, je jím Úřad městské části Praha 1. Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

¹²⁰ Např. vnuk emigranta z Čech v době existence Rakouska-Uherska má právo na české občanství.

občanství, pokud splňuje současně následující podmínky: trvale se zdržuje v cizině, není v ČR přihlášen k trvalému pobytu a je zároveň státním občanem cizího státu nebo žádá o nabytí cizího státního občanství a prohlášení o vzdání se státního občanství ČR činí v souvislosti s nabytím tohoto státního občanství.

Prohlášení se činí před ZÚ, který vykonává působnost na území státu, ve kterém se prohašovatel trvale zdržuje, nebo před krajským úřadem. ZÚ přijme prohlášení, zkontroluje jeho úplnost a správnost a nejpozději do 15 dnů jej spolu s požadovanými doklady zašle příslušnému úřadu.¹²¹ Doklad o pozbytí občanství vystaví příslušný úřad. Tento doklad předá ZÚ prohašovateli, čímž dojde k zániku jeho občanství.¹²²

Zastupitelské úřady nemají rozhodovací pravomoci v řízení o nabývání a pozbývání občanství. Jejich úkoly zahrnují:

- Příjem a kontrolu formální správnosti žádosti a příloh.
- Vyjadřují se k plnění podmínek pro udělení nebo pozbytí občanství na základě dostupných informací v dané zemi.
- Předávají spisy krajským úřadům nebo Ministerstvu vnitra, které rozhodují o splnění podmínek a vydávají příslušné listiny.

V případech, kdy nelze předložit požadované dokumenty, mohou ZÚ přijmout alternativní doklady, nebo žadatelé mohou požádat o prominutí předložení dokumentu, pokud je jeho obstarání spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Nelze-li předložený doklad úředně ověřit, např. cestovní doklady, listiny o naturalizaci v USA apod., zašle ZÚ příslušnému orgánu v ČR prostou kopii předloženého dokumentu spolu s písemnou informací, že žadatel předložil ZÚ originál daného dokumentu.

4.4. Organizace voleb

Na zastupitelských úřadech ČR je možné hlasovat do celostátních voleb, které se konají pro celý volený orgán ve stejném termínu. Lze tedy hlasovat pouze ve volbách do Poslanecké sněmovny a volbách prezidenta republiky, nikoli ve volbách do Senátu. Účastnit se na ZÚ voleb do krajských a obecních zastupitelstev a do Evropského parlamentu český právní řád neumožňuje.

Volby prezidenta republiky v zahraničí

Volba prezidenta republiky na zastupitelských úřadech ČR v zahraničí je upravena následujícími právními předpisy:

- Ústava České republiky (zejm. čl. 54–60)
- zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky
- zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky

¹²¹ § 40 odst. 3 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

¹²² Ibid., § 40 odst. 9.

- vyhláška Ministerstva vnitra ČR č. 294/2012 Sb., ze dne 30. 8. 2012 o provedení některých ustanovení zákona o volbě prezidenta republiky
- rozhodnutí předsedy Senátu Parlamentu ČR o vyhlášení volby prezidenta republiky¹²³

Volby do Poslanecké sněmovny v zahraničí

Volby do Poslanecké sněmovny na zastupitelských úřadech jsou upraveny následujícími právními předpisy:

- zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR a o změně a doplnění některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č. 233/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky
- vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 118/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Pro volby v zahraničí je určen losem vždy **jeden volební kraj**. Všechny zvláštní volební okrsky v zahraničí jsou podřazeny tomuto kraji, což znamená, že voliči v zahraničí obdrží hlasovací lístky jen pro tento volební kraj.

Volebními orgány jsou podle příslušných zákonů:

- Ministerstvo zahraničních věcí ČR, které organizačně a technicky zabezpečuje přípravu, průběh a provedení voleb v zahraničí.
- Zastupitelský úřad, který zajišťuje organizačně a technicky přípravu, průběh a provedení voleb v rámci svého územního obvodu, vede zvláštní seznam voličů, vydává voličské průkazy a provádí školení členů zvláštní okrskové volební komise.
- Zvláštní okrsková volební komise, která zajišťuje průběh hlasování ve zvláštním volebním okrsku, dozírá na správné odevzdání hlasovacích lístků a dbá o pořádek ve volební místnosti, sčítá hlasy a vyhotovuje zápis o průběhu a výsledku hlasování.¹²⁴

Hlasování v zahraničí při volbě prezidenta republiky a volbách do Poslanecké sněmovny probíhá ve zvláštních volebních okrscích vytvořených při zastupitelských úřadech ČR. Volby se konají podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona o volbě prezidenta republiky a § 1 odst. 5a zákona o volbách do Parlamentu České republiky ve dvou dnech:

- Čtvrtek a pátek: Hlasování začíná ve 14.00 hodin a končí ve 21.00 hodin místního času pro místa s časovým posunem více než 2 hodiny za Českou republikou (např. Los Angeles, Bogota, Lima).

¹²³ Pro volby v roce 2023: rozhodnutí předsedy Senátu Parlamentu České republiky o vyhlášení volby prezidenta republiky č. 207/2022 Sb.

¹²⁴ § 20 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, a § 14g odst. 2 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR.

- Pátek a sobota: Hlasování začíná v pátek ve 12.00 hodin a končí ve 22.00 hodin místního času a v sobotu od 8.00 do 12.00 hodin místního času pro místa s časovým posunem nejvýše 2 hodiny za Českou republikou (např. Akkra, Dublin, Lisabon).
- Pátek a sobota: Hlasování začíná v pátek ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin místního času a v sobotu od 8.00 do 14.00 hodin místního času pro ostatní místa.¹²⁵

Korespondenční hlasování ani hlasování v zastoupení není umožněno.¹²⁶

Voličské průkazy, zvláštní seznamy voličů, hlasování a sčítání

Na zastupitelských úřadech mohou volit čeští občané, kteří buď mají voličský průkaz, nebo jsou zapsáni ve zvláštním seznamu voličů. Občané, kteří si vyžádali voličský průkaz, mohou hlasovat na jakémkoli zastupitelském úřadě v zahraničí. Žádosti o vydání voličských průkazů mohou být podány osobně, písemně nebo prostřednictvím datové schránky. Voličské průkazy jsou vydávány nejdříve 15 dnů před prvním dnem volby.¹²⁷

Zastupitelské úřady vedou zvláštní seznamy voličů pro občany, kteří mají bydliště mimo území ČR. Tyto seznamy jsou aktualizovány průběžně na základě žádostí voličů. Voliči mohou být do seznamu zapsáni pouze na základě písemné žádosti, kterou doloží doklady potvrzujícími jejich totožnost, státní občanství a bydliště v územním obvodu příslušného zastupitelského úřadu

Před zahájením hlasování předseda zvláštní okrskové volební komise zkontroluje vybavení volební místnosti a zapečetí volební schránku. Hlasovat mohou voliči zapsaní do zvláštního seznamu voličů nebo ti, kteří předloží voličský průkaz. Po skončení hlasování jsou hlasy sečteny a výsledky zpracovány podle stanovených postupů.

Každá volební místnost v zahraničí musí být vybavena stejně jako volební místnosti v ČR, tedy musí obsahovat volební schránku, oddělené prostory pro tajné hlasování, dostatečné množství hlasovacích lístků a úředních obálek, psací potřeby, výpis ze zvláštního seznamu voličů, text zákona o volbě prezidenta nebo zákona o volbách do Parlamentu ČR, velký státní znak ČR, vzory hlasovacích lístků a informace o případných tiskových chybách.¹²⁸

Po sečtení hlasů zvláštní okrsková volební komise vyhotovuje zápis o průběhu a výsledku hlasování. Veškeré volební dokumenty, včetně zápisu a hlasovacích lístků, jsou pečlivě uschovány a předány příslušným úřadům podle stanovených postupů. Zvláštní okrsková volební komise odevzdá volební dokumentaci zastupitelskému úřadu, který ji následně zašle Ministerstvu vnitra ČR prostřednictvím MZV. Výsledky jsou zasílány pomocí datového spojení pracovišti Českého statistického úřadu vytvořenému na MZV.

¹²⁵ § 2 odst. 4 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, a § 14g odst. 2 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR.

¹²⁶ Ke dni dokončení této práce vrcholí v Parlamentu ČR legislativní proces směřující ke změně, která korespondenční volbu ze zahraničí má umožnit.

¹²⁷ § 33 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, a § 6a zákona 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR.

¹²⁸ § 33 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, a § 17 odst. 6 zákona 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR.

Hlasovací lístky jsou zpravidla zasílány zastupitelským úřadům přenosovou technikou k zajištění jejich tisku. Zastupitelské úřady jsou povinny zajistit jejich vytištění v potřebném množství, daném odhadem počtu voličů a určitou rezervou. Tisk hlasovacích lístků je možno provádět pomocí běžné kancelářské techniky dostupné na zastupitelském úřadu. Všechny hlasovací lístky musí být stejného rozměru, barvy a kvality. Zvláštní okrsková volební komise označí jednu sadu hlasovacích lístků nápisem „vzor“ a tato sada musí být vyvěšena na viditelném místě ve volební místnosti, včetně případných informací o tiskových chybách. Pro případné druhé kolo prezidentských voleb se použijí hlasovací lístky postupujících kandidátů z prvního kola, které se opatří otiskem razítka s textem „2. kolo“.

4.5. Výkon agendy cestovních dokladů

Agenda cestovních dokladů je upravena několika právními předpisy, mezi které patří zejména:

- zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech
- zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě
- vyhláška č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů
- vyhláška č. 281/2021 Sb., k provedení zákona o občanských průkazech a některých ustanovení zákona o cestovních dokladech a zákona o základních registrech

Druhy cestovních dokladů

Do agendy cestovních dokladů patří čtyři druhy cestovních dokladů, každý je možný vydat jinému okruhu osob z jiných důvodů.¹²⁹

1. cestovní průkaz
2. cestovní pas
3. diplomatický pas
4. služební pas

Vzory těchto cestovních dokladů a příslušných žádostí jsou stanoveny ve vyhlášce č. 28/2016 Sb., a vyhlášce č. 281/2021 Sb.

Působnost MZV a ZÚ

Výkon agendy cestovních dokladů je rozdělen mezi Konzulární odbor Ministerstva zahraničních věcí ČR a zastupitelské úřady následujícím způsobem:

Konzulární odbor MZV:

- Vydává diplomatické a služební pasy.

¹²⁹ § 5 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech.

- Zajišťuje elektronický přenos dat žádosti o vydání cestovního pasu mezi ZÚ a příslušnými obecními úřady.
- Je správcem informačního systému evidence diplomatických a služebních pasů.
- Rozhoduje o skončení platnosti diplomatického nebo služebního pasu se souhlasem držitele.

Zastupitelský úřad:

- Vydává cestovní průkazy občanům ČR.¹³⁰
- Přijímá žádosti o vydání cestovních, diplomatických a služebních pasů.
- Pořizuje biometrické údaje k žádosti o vydání cestovních, diplomatických a služebních pasů.
- Předává vydané pasy žadateli nebo oprávněné osobě.
- Vrací neplatné pasy orgánu, který je vydal.
- Zasílá odevzdané cestovní průkazy ke skartaci.

Vydávání cestovních dokladů

Cestovní průkaz je vydáván v případě, že občan nemá jiný platný cestovní doklad, například při jeho ztrátě v zahraničí. Platnost cestovního průkazu je omezena účelem cesty a může být vydán na dobu maximálně 6 měsíců a na rozdíl od pasů neobsahuje nosič dat s biometrickými údaji.

Cestovní pas obsahuje strojově čitelné údaje a nosič dat s biometrickými údaji. Tyto pasy vydávají obecní úřady obcí s rozšířenou působností nebo Magistrát města Brna, pokud občan nemá trvalý pobyt na území ČR. Platnost cestovního pasu je 5 let pro občany mladší 15 let a 10 let pro starší občany.

Diplomatický a služební pas vydává MZV. Pas má územní platnost do všech států světa. Platnost diplomatického a služebního pasu je 5 let pro občany mladší 15 let a 10 let pro starší občany. Žádost o jejich vydání se podává u MZV nebo na ZÚ.

O vydání cestovního dokladu může požádat občan starší 15 let. Pokud je žadatel mladší 15 let, žádost podává zákonný zástupce nebo jiná oprávněná osoba, jako je poručník, opatrovník, pěstoun nebo ředitel zařízení pro výkon ústavní výchovy. V případě diplomatických a služebních pasů může žádost podat i právnická osoba zřízená státem, pokud je cestovní doklad vydáván k plnění pracovních úkolů v zahraničí.

¹³⁰ § 5 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech.

4.6. Právní pomoc ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních

Právní pomoc je významnou činností zastupitelských úřadů vedoucí k zajištění a posílení právní jistoty českých občanů v zahraničí a firem působících mimo území ČR. Je zajišťována podle následujících právních předpisů a mezinárodních smluv:

- dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci
- mnohostranné mezinárodní úmluvy, zejména Haagské úmluvy¹³¹
- právní předpisy Evropské unie, včetně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností a nařízení Rady (ES) č. 1348/2000
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

Druhy právní pomoci

Mezinárodní právní pomoc zahrnuje činnosti, jejichž účelem je usnadnění právních procesů mezi státy. Mezi hlavní druhy právní pomoci patří:

- dožádání o doručení písemností
 - doručování soudních a mimosoudních písemností v rámci EU podle nařízení č. 1393/2007
 - doručování prostřednictvím zastupitelských úřadů v zemích mimo EU podle Haagských úmluv
- dokazování a provádění procesních úkonů; zajišťování důkazů a provádění jiných procesních úkonů na základě dožádání justičních orgánů
- agenda procesních agentů, zejména v souvislosti se smlouvami o půjčce a záruce

Postup při zajišťování právní pomoci¹³²

Při zajišťování právní pomoci postupují zastupitelské úřady podle následujících principů a postupů:

1. Styk českých justičních orgánů se zastupitelskými úřady ČR v zahraničí

Justiční orgány ČR komunikují se ZÚ prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí ČR, datových schránek nebo přímo poštou či elektronicky v naléhavých případech.

2. Styk justičních orgánů ČR se zastupitelskými úřady cizích států

¹³¹ Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních (Haag, 15. 11. 1965, vyhl. č. 85/1982 Sb.) a Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních (Haag, 18. 3. 1970, vyhl. č. 129/1976 Sb.).

¹³² Konzulka Radka Calábková.

Tento styk je uskutečňován nepřímo prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR, s výjimkou přímého styku v oblasti konzulárních funkcí na základě mezinárodní smlouvy.

3. Zprostředkování právní pomoci na základě Haagských úmluv

Český ZÚ v zahraničí může doručovat písemnosti i jiným než českým státním příslušníkům, pokud cizí stát nevznesl výhradu proti příslušným článkům Haagských úmluv.

4. Dožádání o doručení a dokazování prostřednictvím ZÚ ČR v zahraničí

V případech, kdy by vyřízení dožádání soudem příslušného státu bylo příliš nákladné nebo složité, může justiční orgán ČR určit, že ZÚ bude přímo provádět důkazy a další procesní úkony.

Zaměstnanci ZÚ, kteří se podílejí na zajišťování právní pomoci, plní specifické úkoly, které jsou nezbytné pro efektivní poskytování těchto služeb. Mezi jejich hlavní činnosti patří:

- Přijímají justiční a správní zásilky doručované poštou nebo elektronicky a ověřují, zda splňují všechny potřebné náležitosti.
- Doručují soudní a mimosoudní písemnosti adresátům, ať už jde o české státní občany, nebo občany cizích států, pokud to mezinárodní smlouvy umožňují.
- Zajišťování důkazů a jiných procesních úkonů; na základě dožádání justičních orgánů ČR provádějí důkazy a jiné procesní úkony, včetně zprostředkování výsledků genetických vyšetření v řízeních o určení a popření otcovství.
- Udržují pravidelnou komunikaci s justičními orgány ČR a cizích států, sledují průběh vyřizování dožádání a v případě potřeby urgují vyřízení.
- Zajišťují překlady doručovaných písemností do cizích jazyků, které jsou úředně ověřené soudními překladateli.
- Vykonávají funkci procesních agentů, kdy prostřednictvím ZÚ jsou v případě soudního řízení doručovány písemnosti.

Právní pomoc poskytovaná zastupitelskými úřady je určena:

- českým státním občanům
- právníckým osobám se sídlem v ČR
- osobám jiného státního občanství, pokud to umožňuje mezinárodní smlouva nebo příslušné právní předpisy

Poskytování právní pomoci v občanskoprávních a obchodněprávních věcech je významné pro:

- zajištění právní ochrany českých občanů a firem v zahraničí
- usnadnění přeshraniční spolupráce mezi justičními orgány
- dodržování mezinárodních závazků ČR

- podporu ekonomických aktivit českých subjektů v zahraničí

Důsledné dodržování mezinárodních smluv a právních předpisů zajišťuje efektivní a spravedlivé řešení právních sporů s mezinárodním prvkem.

4.7. Dědická agenda

Zastupitelské úřady poskytují významnou pomoc a podporu při ochraně zájmů českých občanů v dědických řízeních, která probíhají v zahraničí. Tato činnost je důležitá pro zajištění právní jistoty občanů ČR, kteří se ocitnou v situaci, kdy jejich dědictví je předmětem zahraničního právního řízení.

Právní rámec vyřizování dědické agendy na ZÚ je zakotven v několika právních předpisech a mezinárodních smlouvách, které určují postupy a povinnosti ZÚ při řešení dědických záležitostí. Právní předpisy a dokumenty zahrnují:

- zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, který upravuje postup v případech, kdy není uzavřena mezinárodní smlouva
- Vídeňská úmluva o konzulárních stycích
- dvoustranné¹³³ a mnohostranné¹³⁴ mezinárodní smlouvy o právní pomoci a konzulárních stycích mezi ČR a jinými státy
- právo EU¹³⁵

Činnosti ZÚ v dědické agendě

Zaměstnanci ZÚ se podílejí na několika činnostech souvisejících s dědickou agendou. Patří mezi ně:

- Ochrana zájmů občanů ČR v zahraničí; ZÚ chrání zájmy občanů ČR ve věcech dědických na území přijímajícího státu. To zahrnuje zjišťování informací a pomoc při obstarávání dokladů nezbytných pro vyřízení dědictví.¹³⁶
- Zastupování dědiců; ve výjimečných případech, kdy dědic z ČR požádá o zastupování, ZÚ zajistí úkony nezbytné k tomu, aby oprávněná osoba neutrpěla újmu na svých dědických

¹³³ Dvoustranné smlouvy. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Portál justice. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/dvoustranne-smlouvy>

¹³⁴ Mnohostranné smlouvy. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Portál justice. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/mnohostranne-smlouvy>

¹³⁵ Portál Evropské e-Justice. Dědická řízení. Justice. Dostupné z https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cs.do?init=true a Successions in Europe. Successions. Dostupné z <https://successions-europe.eu/Questions.aspx?c=cz>

¹³⁶ Portál Evropské e-Justice. Dědická řízení. Justice. Dostupné z https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cs.do?init=true a Successions in Europe. Successions. Dostupné z <https://successions-europe.eu/Questions.aspx?c=cz>

právech, a to případně i bez udělení plné moci.¹³⁷ Po rozhodnutí o vypořádání dědictví obstará ZÚ doklady o konečném vyúčtování a zabezpečí převod dědictví do ČR.

- Úhrada nákladů; úkony ZÚ, které jsou spojeny s finančními náklady, jsou prováděny na náklady občana, který je požaduje.
- Informování dědiců; ZÚ informují dědice v ČR o existenci dědictví, poskytují pomoc při obstarání potřebných dokladů a doporučují další postupy, včetně vhodné formy zastupování před orgány cizího státu.¹³⁸
- Pátrání po dědictví; pokud občan ČR podá podnět k zahájení pátrání po případném dědictví v zahraničí, ZÚ si vyžádá veškeré dostupné informace a na náklad případného dědice se pokusí identifikovat zůstavitele a předmět dědictví.

Hlavním důvodem, proč zastupitelské úřady vykonávají činnost v oblasti dědické agendy, je ochrana práv a zájmů českých občanů v zahraničí. Tento proces zajišťuje, že dědictví občanů ČR je řádně vypořádáno podle platných právních předpisů a mezinárodních smluv a že občané neztratí svá práva kvůli neznalosti cizího právního systému nebo nedostatečnému zastoupení.

Tato činnost je určena především pro:

- Občany České republiky, kteří se ocitnou v situaci, kdy jejich dědictví je předmětem zahraničního právního řízení.
- Právnícké osoby se sídlem v ČR, které mohou mít zájmy v dědických řízeních v zahraničí.
- Osoby jiného státního občanství, pokud to umožňují mezinárodní smlouvy nebo příslušné právní předpisy.

Zajišťování dědické agendy má pro české občany a právnícké osoby několik významů:

- Právní jistota – zajišťuje, že dědictví je vypořádáno podle platných právních předpisů, čímž se minimalizují rizika právních sporů a nesrovnalostí.
- Ochrana majetkových práv – chrání majetková práva občanů ČR v zahraničí a zajišťuje, že majetek je spravován v jejich nejlepším zájmu.
- Podpora právní informovanosti – poskytuje občanům potřebné informace a podporu při orientaci v cizím právním prostředí.

¹³⁷ Ve smlouvách o právní pomoci, úpravě právních vztahů nebo v konzulárních dohodách s některými státy bývá uvedeno, že v dědických záležitostech mohou diplomatické a konzulární úřady (v tomto případě ZÚ) zastupovat své státní občany, kteří nejsou přítomni a nemají jiného zástupce, a to i bez potřeby udělení plné moci.

¹³⁸ Successions in Europe. Successions. Dostupné z <https://successions-europe.eu/Questions.aspx?c=cz>

4.8. Postup ZÚ v případech trestné činnosti spáchané v cizině občany ČR nebo na občanech ČR

Právní rámec tvoří:

- zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě a o změně některých zákonů
- Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (čl. 36)
- zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
- Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni z roku 1955
- Základní zásady OSN zacházení s vězni z roku 1990
- vnitřní předpisy Ministerstva zahraničních věcí ČR

Postupy českých zastupitelských úřadů při řešení případů trestné činnosti spáchané v zahraničí občany ČR nebo na občanech ČR jsou navrženy tak, aby poskytovaly konzulární ochranu a pomoc občanům ČR, kteří byli v cizině zadrženi, zatčeni, vzati do vazby, nastoupili trest odnětí svobody nebo jim byla jiným způsobem omezena osobní svoboda, či se stali obětí trestné činnosti. Cílem je zajistit podporu a ochranu práv těchto osob v souladu s mezinárodními a vnitrostátními předpisy.¹³⁹

Zastupitelské úřady vedou evidenci případů. Sledují ve své působnosti případy, kdy jsou státní občané ČR stíháni pro trestnou činnost spáchanou v cizině nebo kdy byla trestná činnost spáchána na státních občanech ČR. Pro účely součinnosti jsou sledovány i případy osob, o kterých je známo, že jsou hledány v rámci českého trestního řízení nebo mají v České republice nastoupit výkon trestu odnětí svobody.

ZÚ informují osoby omezené na svobodě o jejich základních právech přiznaných vnitrostátním právním řádem státu působnosti a o podmínkách a možnostech poskytnutí právní pomoci. Informace jsou poskytovány ústně, telefonicky nebo formou informačního dopisu, ve kterém jsou vysvětleny možnosti pomoci a poskytnuty další důležité informace včetně seznamu místních advokátů, tlumočnicků a advokátů ex officio. Pokud osoba omezená na svobodě požádá, zastupitelské úřady zajistí informování blízkých osob, jiných osob žijících v ČR či zaměstnavatele se sídlem v ČR o této skutečnosti. Rozsah poskytnutých informací je vždy v souladu s vůlí osoby omezené na svobodě.

Zastupitelské úřady napomáhají osobám omezeným na svobodě zajistit si právního zástupce, pokud jej nezajistil stát působnosti ex officio. V zemích, kde je poskytována bezplatná právní pomoc, jsou osoby poučeny o tom, jak o tuto pomoc požádat. Pokud bezplatná právní pomoc není poskytována, musí si ji osoba uhradit sama. V odůvodněných případech provádějí zastupitelské úřady konzulární návštěvy osob omezených na svobodě v souladu s příslušnými mezinárodními smlouvami.¹⁴⁰ Účelem těchto návštěv je sledovat, zda je s osobou nakládáno v souladu s

¹³⁹ Konzulka Radka Calábková.

¹⁴⁰ Čl. 36 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích a bilaterální konzulární smlouvy.

minimálními uznávanými mezinárodními standardy¹⁴¹ a vnitrostátním právním řádem státu působnosti. Úřady sledují podmínky ve věznicích zejména po stránce zdravotní, hygienické, stravovací a sociální. Dbají na to, aby úroveň zacházení nebyla horší než u občanů přijímajícího státu či jiných vězňů cizinců, zejména občanů jiných států EU.

Zastupitelské úřady poskytují informace o podmínkách předávání finančních prostředků osobě omezené na svobodě pro zajištění základních potřeb, úhradu kaucí nebo pokut uložených místními orgány. V odůvodněných případech lze za tímto účelem využít doplňkový prodej valut.

Osoby omezené na svobodě jsou informovány o možnosti předání k výkonu trestu do ČR, budou-li pravomocně odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce více než jeden rok. Tento postup je upraven příslušnými mezinárodními smlouvami,¹⁴² zákonem č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a příslušnými instrukcemi Ministerstva spravedlnosti ČR.

Podle povahy věci poskytují zastupitelské úřady pomoc při žádostech o milost či dřívější propuštění, pokud o to osoba omezená na svobodě požádá. Tato pomoc zahrnuje součinnost při sepsání žádosti, její předání příslušným úřadům státu působnosti a sledování průběhu projednávání.

Pomoc obětem násilných trestných činů

Zastupitelské úřady mají poskytovat rychlou a účinnou pomoc občanům ČR, kteří se stali oběťmi násilného trestného činu. Pomoc zahrnuje zajištění lékařské pomoci, právní rady a podporu při ohlášení trestného činu místním policejním orgánům. Úřady také sledují průběh šetření a řízení o odškodnění. V případech úmrtí za podezřelých okolností nebo sebevraždy občanů ČR získávají zastupitelské úřady informace o průběhu a výsledcích šetření vyšetřujících orgánů státu působnosti. Zajišťují také komunikaci s příslušnými orgány v České republice podle závažnosti případu.

4.9. Postup ZÚ při výkonu státní správy ve věcech zbraní a střeliva

Základní právní rámec pro výkon státní správy ve věcech zbraní a střeliva je dán zákonem č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, podle něhož se zbraně a střelivo dělí do čtyř kategorií:

Kategorie A: Zakázané zbraně, zakázané střelivo nebo zakázané doplňky zbraní

Kategorie B: Zbraně podléhající povolení

Kategorie C: Zbraně podléhající ohlášení

Kategorie D: Ostatní zbraně¹⁴³

Zastupitelské úřady ČR jsou pověřeny několika činnostmi v oblasti zbraní a střeliva:

¹⁴¹ Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni z roku 1955 a Základní zásady OSN zacházení s vězni z roku 1990.

¹⁴² Např. Úmluva Rady Evropy o předávání odsouzených osob z 21. 3. 1992 (č. 553/1992 Sb.), Meziamerická úmluva o uznávání trestních rozsudků v cizině z 9. 6. 1993 (č. 106/2011 Sb. m. s.).

¹⁴³ § 3 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.

Trvalý dovoz zbraní a střeliva neobchodního charakteru

Povolení k trvalému dovozu: K trvalému dovozu zbraně kategorie A, B, C nebo střeliva do této zbraně je nutné povolení k dovozu. Toto povolení se vydává ve formě zbrojního průvodního listu (ZPL) pro trvalý dovoz.¹⁴⁴

ZPL pro trvalý dovoz: Je veřejnou listinou opravňující fyzické nebo právnické osoby k držení zbraní nebo střeliva za účelem trvalého dovozu do ČR. Vydává ho ZÚ ČR nebo příslušný útvar Policie ČR.

Postup při vydání ZPL pro trvalý dovoz:

- ověření údajů a totožnosti žadatele
- kontrola platnosti zbrojního průkazu nebo zbrojní licence
- vyhodnocení žádosti z hlediska oprávněnosti a bezpečnosti
- vydání a předání ZPL žadateli spolu s poučením o povinnostech
- výběr správního poplatku

Tranzit zbraní a střeliva neobchodního charakteru¹⁴⁵

Povolení k tranzitu: Dočasný dovoz nebo tranzit zbraní kategorie A, B, C nebo střeliva vyžaduje povolení ve formě ZPL pro tranzit.

ZPL pro tranzit: Veřejná listina opravňující fyzické nebo právnické osoby k dočasnému dovozu, držení nebo nošení zbraní nebo střeliva na území ČR, případně k jejich tranzitu.

Postup ZÚ při vydání ZPL pro tranzit:

- ověření údajů a totožnosti žadatele
- kontrola platnosti dokladů a účelu tranzitu
- vydání a předání ZPL žadateli spolu s poučením o povinnostech
- výběr správního poplatku

Přijímání žádostí o povolení přepravy zbraní a střeliva

Povolení k přepravě: Zahraniční podnikatelé mohou přepravovat zbraně nebo střelivo přes území ČR na základě povolení k přepravě vydaného Policejním prezidiem ČR.

Postup ZÚ při přijetí žádosti:

- ověření údajů v žádosti
- kontrola dokladů zahraničního podnikatele
- předání žádosti Policejnímu prezidiu ČR k vyřízení
- předání povolení k přepravě žadateli a poučení o podmínkách přepravy

¹⁴⁴ § 45 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.

¹⁴⁵ Ibid., § 46.

Výjimky

Dočasný tranzit zbraní členy ozbrojeného doprovodu: Ustanovení se nevztahují na dočasný tranzit zbraní nebo střeliva členy ozbrojeného doprovodu představitelů cizích států, pokud je poskytována ozbrojená ochrana se souhlasem jejich státu.¹⁴⁶

Zbraně ve výzbroji ozbrojených sil nebo sborů jiných států: Výjimky platí i pro zbraně, střelivo a munici držené ve výzbroji ozbrojenými silami nebo sbory jiných států při jejich pobytu na území ČR.¹⁴⁷

Postupy zastupitelských úřadů ČR při výkonu státní správy ve věcech zbraní a střeliva jsou detailně upraveny právními předpisy. Tyto postupy zajišťují kontrolu nad dovozem, tranzitem a přepravou zbraní a střeliva a přispívají k bezpečnosti a dodržování zákonných požadavků.

4.10. Ověřovací činnost

Ověřovací činnost na ZÚ zahrnuje několik specifických úkonů, které jsou nezbytné pro zajištění platnosti dokumentů jak v České republice, tak v zahraničí. Existuje několik zákonů, smluv a jiných předpisů, které ověřovací činnost určují.¹⁴⁸ Výslovně je to zastupitelským úřadům dáno § 18 a § 19 zákona o zahraniční službě. O ověření může požádat jakýkoli český občan nebo cizinec, který potřebuje, aby jeho dokumenty měly právní platnost v České republice nebo v zahraničí. Žadatel musí předložit platný úřední doklad totožnosti a v případě legalizace musí být přítomen osobně. Ověřovací úkony jsou zásadní pro zajištění právní jistoty a platnosti dokumentů. Bez ověřených dokumentů mohou občané čelit právním komplikacím, například při uzavírání smluv, právních úkonech nebo při nárocích na sociální zabezpečení v zahraničí. Ověřování také zajišťuje, že cizí veřejné listiny jsou uznány v České republice a naopak. Mezi hlavní úkony patří:¹⁴⁹

Vidimace – ověření shody opisů a kopií listin s originální listinou.

Legalizace – ověření pravosti podpisů.

Vyšší ověřování – ověření pravosti podpisů a otisků úředních razítek a pečeti na cizích veřejných listinách.

Ověření správnosti překladu – ověření, že překlad dokumentu odpovídá originálu.

Postup při výkonu ověřovací činnosti

Vidimace: ZÚ ověřuje, že opis nebo kopie listiny přesně odpovídá originálu. To zahrnuje detailní porovnání textu, pravopisu a dalších prvků. V případě nesrovnalostí nebo technických vad může být ověření odmítnuto.

¹⁴⁶ § 51 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.

¹⁴⁷ Ibid., § 1.

¹⁴⁸ Vídeňská úmluva o konzulárních stycích; Dvoustranné úmluvy o právní pomoci; Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, sjednaná v Haagu dne 5. 10. 1961, vyhlášená pod č. 45/1999 Sb.; Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky, sjednaná v Londýně dne 7. 6. 1968, vyhlášená pod č. 287/1998 Sb.

¹⁴⁹ §18 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

Legalizace: Legalizací ZÚ potvrzuje, že podpis na listině je autentický. Žadatel musí podpis provést osobně před konzulárním úředníkem, nebo prohlásit, že podpis na listině uznává za svůj vlastní. Tento proces nezaručuje správnost nebo pravdivost obsahu dokumentu, pouze autentizuje podpis.

Vyšší ověřování cizích veřejných listin: ZÚ ověřuje pravost podpisů a otisků úředních razítek na cizích veřejných listinách. Toto ověření může být požadováno pro různé právní úkony v České republice. Pokud je žadatel státním občanem ČR a nemůže získat ověření přímo od cizího úřadu, může požádat ZÚ o zajištění tohoto ověření. Vyšší ověření není potřeba, pokud to stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Takovou smlouvou je například Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin z 5. října 1961. Tato úmluva zrušila požadavek vyššího ověření mezi smluvními státy a nahradila jej zvláštní doložkou nazývanou apostila. V tomto případě není nutné ověřování listiny zastupitelským úřadem v zahraničí, ale konečné ověření provádí v zemi, kde byla listina vystavena, tzv. apostilní orgán. Informaci o tom, zda je potřeba vyšší ověření nebo apostila, lze získat dotazem na zastupitelském úřadu ČR v zahraničí.¹⁵⁰

Ověřování správnosti překladu: ZÚ ověřují, že překlad dokumentu odpovídá originálu. Tento úkon mohou odmítnout, pokud nemají dostatečnou znalost cizího jazyka nebo pokud úřady daného státu překlad neuznávají.

Ověřovací doložka: Ověřovací doložka je formální potvrzení, které ZÚ vydává k potvrzení pravosti podpisu, správnosti překladu nebo shody kopie s originálem. Doložka se vystavuje formou samolepícího štítku, který se nalepí na ověřovaný dokument, nebo na samostatný list pevně spojený s dokumentem. Obsahuje všechny požadované údaje pro daný typ ověření, jako jsou identifikační údaje žadatele, účel ověření a potvrzení pravosti dokumentu.

Zastupitelský úřad může odmítnout ověření listiny v několika specifických případech:

- Nesplnění podmínek: Ověření může být odmítnuto, pokud nejsou splněny podmínky stanovené v příslušných právních předpisech, jako je například technická nezávadnost nebo úplnost dokumentu.
- Rozpor s veřejným pořádkem: Ověření může být odmítnuto, pokud obsah listiny odporuje veřejnému pořádku, právnímu řádu přijímajícího státu nebo závazkům vyplývajícím z mezinárodního práva a práva Evropské unie.¹⁵¹
- Pochybnosti o pravosti: Ověření může být odmítnuto, pokud existují důvodné pochybnosti o pravosti předložené listiny.
- Rozpor se skutečností: Ověření může být odmítnuto, pokud je listina v rozporu se skutečností, kterou má osvědčovat.

V případě odmítnutí ověření listiny sdělí ZÚ žadateli na jeho výzvu důvody odmítnutí písemně.¹⁵² Pokud žadatel s odmítnutím nesouhlasí, může podat stížnost k ZÚ, který je povinen

¹⁵⁰ Vyšší ověření. Uznávání cizích veřejných listin. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/cestujeme/jak_resit_situace_v_zahranici/superlegalizace_vyssi_overeni_uznavani.html#:~:text=Vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD%20ov%C4%9B%C5%99en%C3%AD%20cizozemsk%C3%A9%20ve%C5%99ejn%C3%A9%20listiny,smlouva%2C%20kterou%20je%20%C4%8CR%20v%C3%A1z%C3%A1na.

¹⁵¹ § 18 odst. 6 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

¹⁵² § 155 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

prošetřit okolnosti uvedené ve stížnosti.¹⁵³ Pokud žadatel nadále nesouhlasí s postupem ZÚ, může požádat Ministerstvo zahraničních věcí ČR o prošetření způsobu vyřízení stížnosti.¹⁵⁴

Některé ZÚ také provozují službu Czech POINT, která vykonává všechny služby jako v ČR, krom přijímání žádosti o jednorázový příspěvek na dítě.¹⁵⁵

4.11. Úschova na zastupitelských úřadech¹⁵⁶

Zastupitelské úřady mohou ve výjimečných případech, zejména při mimořádných událostech¹⁵⁷ ve státě své působnosti, přijímat do úschovy peníze, cenné papíry, vkladní knížky a listiny od českých fyzických a právnických osob. Českou právnickou osobou se rozumí právnické osoby, jejichž sídlo je na území ČR, a právnické osoby se sídlem ve státě působnosti ZÚ, jejichž jedinými nebo většinovými vlastníky jsou osoby se sídlem nebo bydlištěm v ČR.

V případě evakuace občanů ČR ze státu působnosti zastupitelského úřadu, kterou zajišťují orgány ČR, lze do úschovy přijmout věci podle předchozího odstavce za účelem jejich doručení do ČR. Tento účel s uvedením přesné adresy místa určení v ČR musí být v žádosti o úschovu přesně uveden.

Do úschovy lze přijmout věc, jejímž vlastníkem nebo držitelem je osoba, která chce věc do úschovy předat (dále jen „složitel“). Tuto skutečnost musí složitel doložit (například dokladem o výplatě z účtu). Z předložených dokladů si ZÚ pořídí kopii pro úřední potřebu.

Obsah žádosti o úschovu musí zahrnovat:

- jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo, státní občanství, bydliště a údaje o dokladu totožnosti složitele
- přesné označení věci k úschově s uvedením vlastníka věci
- v případě úschovy peněz uvedení výše částky a měny, případně protihodnoty v české měně podle platného kurzovního lístku České národní banky
- důvod úschovy a dobu jejího trvání

Žádost podává složitel u ZÚ osobně. Na vyzvání ZÚ je složitel povinen předložit věci k úschově k nahlédnutí ZÚ.

Zastupitelský úřad může odmítnout přijetí věci do úschovy zejména v následujících případech:

- Úschova by byla v rozporu s právním řádem České republiky nebo přijímajícího státu.
- Na ZÚ nejsou vhodné prostory pro úschovu.
- Brání tomu možnosti ZÚ.
- Věc se nehodí k úschově.

¹⁵³ § 175 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

¹⁵⁴ Ibid., § 175 odst. 7.

¹⁵⁵ Czech POINT, Generální konzulát České republiky v New Yorku. Dostupné z https://mzv.gov.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/czech_point/index.html

¹⁵⁶ § 19 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

¹⁵⁷ § 17 odst. 2 písm. f) zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě.

- Konkrétní okolnosti by ohrozily nebo vyloučily bezpečnost úschovy, bezpečnost ZÚ nebo státních zaměstnanců a zaměstnanců vykonávajících službu nebo práci v zahraničí.
- Složitel nesplní podmínky uvedené v žádosti a neodstraní nedostatky ve lhůtě stanovené ZÚ.

O odmítnutí úschovy vydá ZÚ složiteli písemné sdělení s uvedením důvodu, pokud o to složitel požádá nebo pokud to povaha věci vyžaduje.

V případě přijetí věci do úschovy sepíše ZÚ se složitelem potvrzení o úschově. Úřad vyhotoví potvrzení ve dvou stejnopisech, přičemž jeden předá složiteli a druhý zůstane uložený na ZÚ. Potvrzení o úschově obsahuje:

- datum a místo potvrzení
- označení ZÚ a jeho sídla
- jméno, příjmení a funkci konzulárního úředníka sepisujícího potvrzení
- přesné označení věci k úschově s označením vlastníka a s uvedením výše částky a měny převzatých peněz nebo hodnoty listin
- jméno a příjmení, datum narození, rodné číslo, bydliště, státní příslušnost a údaje o dokladu totožnosti složitele
- důvod úschovy a dobu jejího trvání
- upozornění pro složitele, že v případě nevyzvednutí věci v uvedené době bude po uplynutí tří let věc považována podle § 1050 odst. 1 občanského zákoníku za věc opuštěnou a podle § 1045 odst. 1 občanského zákoníku případně do vlastnictví ČR
- potvrzení o zaplacení správního poplatku za úschovu
- vlastnoruční podpis složitele
- jméno, příjmení, funkci a podpis konzulárního úředníka
- podpis vedoucího ZÚ
- otisk velkého kulatého razítka ZÚ

Při stanovení poplatku za úschovu se ZÚ řídí právním předpisem a vnitřním předpisem MZV. Nebude-li konzulární správní poplatek za převzetí věci do úschovy ve stanovené lhůtě zaplacen, ZÚ věc do úschovy nepřevzme. Úřad podle povahy věci, svých možností a okolností případu může věc k úschově uložit v objektu ZÚ ve vhodných uzamykatelných prostorách, v ohnivzdorné skříni, bezpečnostní schránce apod.

Při vydání věci z úschovy složitel nebo jeho zmocněnec potvrdí převzetí věci z úschovy svým podpisem na potvrzení o převzetí úschovy. V potvrzení se uvede, zda se úschova vydává bez závad, případně s jakými nedostatky. Potvrzení o převzetí úschovy vyhotoví ZÚ ve dvou stejnopisech, přičemž jeden stejnopis předá složiteli nebo jeho zmocněnci a druhý zakládá do spisu k potvrzení o úschově.

Nevyzvedne-li si složitel nebo jeho zmocněnec věc z úschovy ve sjednané lhůtě, ZÚ jej písemně s doručením do vlastních rukou vyzve, aby si věc převzal v dodatečné lhůtě s upozorněním, že po uplynutí tří let od konce sjednané doby úschovy bude tato úschova považována za věc opuštěnou a případně do vlastnictví ČR. Dodatečnou lhůtu stanoví ZÚ podle povahy případu.

Pokud si složitel nebo jeho zmocněnec ani v dodatečné lhůtě věc z úschovy nevyzvedne, ZÚ o věci v úschově uvědomí obecní úřad podle bydliště nebo sídla složitele a dále postupuje podle pokynů tohoto obecního úřadu. Pokud složitel v ČR nemá bydliště nebo sídlo, uvědomí ZÚ obecní úřad jeho posledního bydliště nebo sídla v ČR. Pokud takové bydliště nebo sídlo složitel v ČR nikdy neměl, ZÚ uvědomí Magistrát hlavního města Prahy, Odbor živnostenský a občanskoprávní.

V případě, že složitel do doby vyzvednutí věci z úschovy zemřel a tato skutečnost je ZÚ prokazatelně známa, ZÚ informaci o úschově věci s uvedením data a místa úmrtí složitele, podle možností i s příložením jeho úmrtního listu, oznámí Ministerstvu spravedlnosti ČR a dále postupuje podle jeho pokynů.¹⁵⁸

4.12. Činnosti zastupitelských úřadů ČR v oblasti námořní plavby

Zastupitelské úřady České republiky plní v oblasti námořní plavby několik funkcí, které jsou nezbytné pro ochranu práv a zájmů českých námořníků a provozovatelů námořních plavidel. Tyto činnosti jsou definovány a upraveny mezinárodními smlouvami a vnitrostátními právními předpisy.

Činnost ZÚ v oblasti námořní plavby se řídí několika právními předpisy:

- Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, který stanoví podmínky provozování námořních plavidel pod státní vlajkou České republiky.
- Vídeňská úmluva o konzulárních stycích.
- Dvoustranné a mnohostranné mezinárodní smlouvy o námořní plavbě, kterými je Česká republika vázána, včetně:
 - Úmluva OSN o mořském právu č. 240/1996 Sb.
 - Mezinárodní úmluva o bezpečnosti lidského života na moři (SOLAS) č. 52/1995 Sb.
 - Úmluva o Mezinárodní námořní organizaci (IMO) č. 105/1996 Sb.
 - Mezinárodní úmluva o normách výcviku, kvalifikace a strážní služby námořníků (STCW) č. 45/2015 Sb. m. s.

Námořní protest

ZÚ přijímá a zpracovává námořní protesty podané velitelem lodě v případě poškození lodi, nákladu nebo zdraví osob na lodi. Námořní protest musí obsahovat podrobné vylíčení všech závažných okolností a opatření přijatých k minimalizaci škod. Velitel lodě je povinen podat námořní protest do 24 hodin po příplutí do přístavu.¹⁵⁹

Při námořních nehodách a záchraně plavidel, osob nebo jiných hodnot na plavidle spolupracuje ZÚ s místními úřady a poskytuje potřebnou součinnost. Podle zákona o námořní plavbě

¹⁵⁸ Konzulka Radka Calábková.

¹⁵⁹ Námořní protest je formální písemná zpráva, kterou podává velitel lodě v případě, že dojde nebo by mohlo dojít k poškození lodě, nákladu nebo zdraví osob na lodi v souvislosti s jejím provozem. Tento dokument slouží k oficiálnímu zaznamenání událostí, které mohou mít právní nebo pojišťovací důsledky. Námořní protest musí obsahovat kompletní a přesný popis všech závažných okolností, které vedly nebo mohly vést k poškození, a také opatření, která byla přijata k odvrácení nebo zmírnění škody. K protestu je nutné přiložit výpis z lodního deníku a seznam posádky. Dle § 36 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

a souvisejících předpisů zajišťuje ZÚ, aby všechny vážné námořní nehody byly řádně nahlášený a vyšetřeny. Námořní úřad¹⁶⁰ provádí odborné zjišťování příčin těchto nehod a činí opatření k jejich předcházení.

Pravomoci velitele lodě

Velitel námořního plavidla má právo provádět ověřování pravosti podpisů a listin na základě naléhavých zájmů členů posádky nebo přepravovaných osob. V případě narození nebo úmrtí na námořním plavidle je velitel povinen sepsat zápis a informovat nejbližší ZÚ, který předá zápis příslušným úřadům.¹⁶¹

V případě zadržení osob nebo spáchání trestného činu na námořním plavidle velitel lodi informuje ZÚ a dohodne další postup.¹⁶² Velitel má pravomoc použít nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti lodi a osob na ní.¹⁶³

Neoprávněné užívání státní vlajky

Pokud ZÚ zjistí neoprávněné užívání státní vlajky České republiky na námořním plavidle, požádá velitele o vysvětlení a vyzve ke zjednání nápravy. Informuje také příslušný Námořní úřad o zjištěných skutečnostech.

ZÚ vykonávají tyto činnosti, aby:

- Zajistily bezpečnost a ochranu zájmů českých občanů a plavidel; pomáhají řešit problémy, které mohou vzniknout v důsledku námořních nehod nebo mimořádných událostí.
- Podporovaly dodržování právních předpisů a mezinárodních smluv a poskytovaly právní a administrativní podporu v souladu s českými a mezinárodními normami.
- Umožnily efektivní spolupráci s místními úřady; usnadňují komunikaci mezi českými plavidly a místními orgány v zahraničí.

Zastupitelské úřady zajišťují komunikaci mezi velitelem lodě, místními úřady a Námořním úřadem. Pomáhají při zpracování a ověřování dokumentů, poskytují konzultace a právní rady. V případě námořních nehod, trestných činů nebo mimořádných událostí koordinují činnost s příslušnými orgány a poskytují nezbytnou podporu posádce a přepravovaným osobám. Dále ZÚ poskytují informace o místních právních předpisech a zvyklostech, které mohou ovlivnit provoz českých námořních plavidel v zahraničí.

¹⁶⁰ Dle § 3 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, plní funkci Námořního úřadu Ministerstvo dopravy ČR.

¹⁶¹ § 40 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

¹⁶² Ibid., § 39.

¹⁶³ Ibid., § 34.

Závěr

V konzulární a vízové činnosti českých zastupitelských úřadů se z právního pohledu prolínají principy mezinárodního práva s národním zákonodárstvím, zejména z oblasti správního práva. Jde o situaci, kdy národní právo čerpá ze závazných mezinárodních smluv a zároveň odpovídá standardům domácího právního systému. Obecné zásady vycházející z mezinárodního práva promítnuté do českých předpisů zaručují, že právní a správní akty učiněné konzulárními úřady či před nimi poskytují zúčastněným osobám právní jistotu jak z pohledu českého práva, tak i z hlediska práva státu, na jehož území se staly, či případně dalších zemí. Zásada *lex loci extera*, tedy uplatňování národního práva v cizině, při nezbytném respektu k právu a obyčejům hostitelské země a mezinárodním závazkům, činí z konzulárních úřadů či v širším smyslu ze zastupitelských úřadů základní body osnova péče o české občany v cizině ve srovnatelném rozsahu a kvalitě jako v ČR, o uspokojování jejich potřeb a nároků ve vztahu k českému státu, o naplňování jejich demokratických práv či poskytování účinné pomoci v případech, kdy ji potřebují.

Předložená práce ukazuje, že vízová a zejména konzulární praxe je rozsáhlá a rozmanitá, aby pokryla potřeby osob, českých i cizích, ale také nároky státu na zachování kontinuity různých agend (např. matričních), oprávněnosti poskytování ochrany (státoobčanská agenda), bezpečnosti (zbraně a střelivo, vydávání víz) či v neposlední řadě uplatnění demokratických zásad, které jsou jedním z nejvlastnějších zájmů republiky (organizace voleb). Nezbytná je rovněž spolupráce s místními autoritami, bez níž by se některé konzulární případy nedaly řešit (právní pomoc, dědictví, pomoc v nouzi).

Konzulární a vízová činnost se opírá o řadu zákonů a mezinárodních smluv, multilaterálních či bilaterálních, přičemž musí dbát na to, aby v jednotlivých zemích nebyla z právního pohledu v konfliktu s místním zákonodárstvím a zvyklostmi. Zároveň musí české mise v zahraničí těsně spolupracovat s domácími, tedy českými úřady, které v řadě případů vydávají správní rozhodnutí a pro něž zahraniční služba sbírá, kontroluje a připravuje podklady. Dodržování stanovených norem, byť ve specifickém zahraničním prostředí, je tak nezbytnou podmínkou této spolupráce.

Zásadní roli v regulaci a řízení zmíněných činností hraje správní právo, jakož i princip nadřazenosti mezinárodních smluv nad národními zákony. Výsledkem pak je skutečnost, že činnost zastupitelských úřadů je v souladu s mezinárodními standardy a českými zákony.

Dobře fungující konzulární a vízová služba je nezbytná pro ochranu zájmů českých občanů v zahraničí a pro udržení dobrých mezinárodních vztahů. Efektivní a kvalitní poskytování těchto služeb přispívá k posílení důvěry občanů ve státní správu a zvyšuje prestiž České republiky na mezinárodní scéně.

Tato diplomová práce se zaměřila na konzulární a vízové činnosti českých zastupitelských úřadů zejména z perspektivy vnitrostátního práva a nabídla hlubší pohled na roli správního práva v této oblasti. Cílem bylo poskytnout podrobný přehled a identifikovat právní základy těchto agend s akcentem na implementaci a aplikaci relevantních právních předpisů a mezinárodních smluv v konzulární a vízové praxi.

Právní rámec upravující konzulární a vízovou činnost tvoří jak mezinárodní smlouvy, tak vnitrostátní právní předpisy. Mezi klíčové mezinárodní smlouvy patří Vídeňská úmluva o konzulárních

stycích a Vídeňská úmluva o diplomatických stycích, které stanoví základní pravidla a principy činnosti zastupitelských úřadů. K dalším patří právní normy Evropské unie, které rozšiřují činnost národních konzulárních služeb na osoby jiných zemí EU, jež nemají v navštíveném státě diplomatické nebo konzulární zastoupení, či které určují pravidla pro udělování víz v schengenském prostoru. Z hlediska národního práva je pak klíčovým zákon o zahraniční službě, který detailně upravuje činnost českých zastupitelských úřadů, stejně jako cizinecký zákon stanovující podmínky pro udělování víz a povolení k pobytu v ČR. Kromě těchto norem se úřady a úředníci musejí při vyřizování konkrétních věcí řídit desítkami dalších zákonů a předpisů, které se meritorně věnují danému tématu. V předložené práci je to podrobně zaznamenáno a popsáno.

Vízové procesy jsou složité a náročné kvůli potřebě dodržovat bezpečnostní standardy a rostoucímu počtu žádostí. Zastupitelské úřady hrají klíčovou roli v administraci těchto procesů, přičemž jejich úkoly zahrnují nejen vydávání víz, ale i informování veřejnosti a poskytování konzulární pomoci. Vízová politika má přímý dopad na mezinárodní vztahy a obchodní partnerství České republiky, proto je důležité, aby byly vízové procesy spravedlivé, transparentní a efektivní. Zavedení schengenského prostoru a související vízové politiky umožnilo volný pohyb osob mezi členskými státy, což přináší ekonomické a kulturní výhody, ale také vyžaduje pečlivou správu a bezpečnostní opatření. Externí zajišťování vízové činnosti, resp. její podpora, by mělo přispívat k vyšší efektivitě a kvalitě služeb, což je důležité zejména v zemích s vysokým počtem žadatelů o víza. Vízová agenda je komplexním procesem, který vyžaduje koordinaci mezi zastupitelskými úřady, ministerstvem vnitra a případnými externími dodavateli. Ve vízové praxi je patrná snaha o modernizaci celého procesu, aby se přizpůsobil aktuálním potřebám a legislativním změnám, což umožní efektivní správu mezinárodní mobility a bezpečnosti.

Zastupitelské úřady České republiky hrají zásadní roli v podpoře a ochraně českých občanů žijících nebo pobývajících v zahraničí. V práci uvedené funkce jsou výčtem nejdůležitějších oblastí jejich činnosti, které mají za cíl zajistit, aby se českým občanům a právnickým osobám dostalo adekvátní podpory a ochrany v souladu s mezinárodním právem a českými právními předpisy. Činnostmi v široké škále oblastí zajišťují zastupitelské úřady zúčastněným osobám, ale i státu a jeho institucím, právní jistotu, poskytují ochranu osobních a majetkových práv a podporu při řešení složitých situací, se kterými se čeští občané v zahraničí mohou setkat. Tyto činnosti jsou nezbytné pro naplnění základních ústavních práv demokratického systému, pro podporu právního postavení občanů a zajištění hladkého průběhu mezinárodních právních a administrativních úkonů.

Tato práce se zaměřila na podrobnou analýzu konzulární a vízové činnosti českých zastupitelských úřadů z perspektivy vnitrostátního práva, poskytla ucelený pohled na právní rámec a praktické aspekty této rozsáhlé agendy. Věřím, že její výsledky a případné náměty přiblíží vztah praxe a jejího právního zakončení v oblasti konzulární a vízové agendy, přispějí k další optimalizaci fungování činnosti zastupitelských úřadů na tomto poli a k naplnění potenciálu dále zvýšit efektivitu a kvalitu poskytovaných služeb.

Nad rámec zadání této diplomové práce jsem při její tvorbě identifikoval několik témat vhodných k dalšímu zkoumání. Patří k nim ještě hlubší rozbor specifických právních předpisů, které jmenovitě upravují konzulární a vízovou činnost, včetně interních předpisů MZV. Tato analýza by mohla přinést nové poznatky a přispět k efektivnější aplikaci práva v praxi zastupitelských úřadů.

Relativně novým a vzhledem k posilující se integraci EU patrně stále aktuálnějším námětem je činnost českých zastupitelských úřadů při konzulární ochraně občanů jiných států EU v zemi, kde jejich domovský stát nemá diplomatické nebo konzulární zastoupení. Zvláštní pozornosti by si zasloužil rozbor předpisů, postupů a instrukcí při poskytování a využívání konzulární ochrany EU, včetně vydávání náhradních cestovních dokladů a role Evropské služby pro vnější činnost.

Cenná inspirace pro zlepšení českého systému by mohla vzejít ze srovnávacích studií konzulární a vízové činnosti v různých zemích. Srovnání právních rámců, postupů a praxe by mohlo odhalit osvědčené postupy a přinést návrhy na jejich implementaci v českém prostředí.

Tématem by mohl být také výzkum zaměřený na hodnocení efektivity nynějších postupů a procesů, jehož cílem by bylo přispět k jejich optimalizaci. Analýza úspěšnosti jednotlivých kroků a identifikace slabých míst by umožnila navrhnout konkrétní opatření pro zlepšení efektivity a kvality poskytovaných služeb.

Další výzkum by mohl zkoumat možnosti využití moderních technologií v konzulární a vízové činnosti při zachování a naplnění veškerých právních a administrativních nároků. Technologické inovace mohou významně zlepšit efektivitu a kvalitu služeb a případně snížit náklady na ně. Proto by bylo užitečné identifikovat konkrétní technologie a jejich potenciální přínosy.

Pro zajištění vysoké kvality poskytovaných služeb se jeví jako vhodná pravidelná školení a vzdělávání konzulárních a diplomatických úředníků. Kvalitní výkon jejich funkcí vyžaduje vysokou míru obeznámenosti s aktuálními právními předpisy, postupy a nejlepší praxí v oblasti konzulární a vízové činnosti. Tomu by prospěly systematické vzdělávací programy, které by zahrnovaly jak teoretickou přípravu, tak trénink praktických dovedností potřebných pro efektivní výkon jejich práce.

Stejně tak by efektivitě prospělo soustavné zvyšování kvality technického a administrativního zázemí konzulární a vízové činnosti. Moderní technologie a adekvátní podpora mohou významně zlepšit efektivitu a kvalitu poskytovaných služeb. Jistě jde o významnou nákladovou položku, ale pravidelné investice do modernizace technického vybavení jsou důležitou podmínkou k tomu, aby zastupitelské úřady mohly efektivně plnit své úkoly a držet krok s rostoucími požadavky a očekáváními občanů i s nároky na bezpečnost.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

Handrlíca, Jakub. Úvod do mezinárodního práva správního. Praha, 2022. C.H. Beck.

Potočný, Miroslav; Ondřej, Jan. Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 6. dopl. a rozš. vyd. Praha, 2011. C. H. Beck.

Gabrielová, Hana. Vybrané otázky konzulárního práva a praxe [online]. Brno, 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ofr85/diplomka293_K_1235_revizi-vk.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.

Smolek, Martin. Význam a dopady nového zákona o zahraniční službě. Správní právo. 2018, č. 3.

Boczek, Boleslaw Adam. International Law: A Dictionary. Lanham, 2005. Scarecrow Press.

Vochoč, Vladimír. Slovník veřejného práva československého. Brno, 1929. Polygrafia.

Hedvábná, Markéta. Výsady a imunity úřadu diplomatické mise podle Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích, kapitola 2.4. [online]. Praha, 2011. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/49220/DPTX_2010_1__0_36621_0_72347.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Karlova univerzita, Právnická fakulta. JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Seznam použitých internetových zdrojů

E15.cz, 6. 3. 2022: Diplomaté z uzavřených ruských konzulátů musí opustit Česko do 12. března. <https://www.e15.cz/valka-na-ukrajine/diplomate-z-uzavrenych-ruskych-konzulatu-musi-opustit-cesko-do-12-brezna-1388229>

Honorární konzuláty, činnost, metodika. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/honorarni_konzulaty_cinnost_metodika.html

PF MUNI. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (komentované a částečně zkrácené, nikoli autentické znění). Dostupné z https://is.muni.cz/el/law/podzim2020/MV935K/um/VU_o_konzularnich_stycich-komentovana.pdf

Bureš, P.; Svaček, O. Porovnání právní úpravy konzulárního práva ve vybraných zemích EU. https://mzv.gov.cz/file/451868/Porovnaní_právní_upravy_konzulárního_práva_ve_vybraných_zemích_EU___zkrácena_verze.pdf

Honorární konzuláty. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/cestujeme/konzularni_sluzba/honorarni_konzulaty/index.html

Hodnosti a funkce diplomatů. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/struktura/hodnosti_a_funkce_diplomatu_objasneni.html

Schengen Visas. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/en/information_for.aliens/short_stay_visa/index.htm

Harmonizovaný seznam podpůrných dokladů: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/prehled_nalezitosti/harmonizovany_seznam_pod_purnych_dokladu.html

Schengenská víza: Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/index.html

Letištní průjezdní vízum: Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/letistni_vizum.html

Kde podat žádost - místní příslušnost: Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/pobytova_opravneni_k_pobytu_nad_90_dnu/mistni_prislusnost_zu_v_rizeni_o_vizum_a/index.html

Vízové centrum Drážďany: Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z https://mzv.gov.cz/dresden/cz/viza_visas/vizove_centrum_drazdany/index.html

Registrované partnerství půjde uzavřít na kterémkoli matričním úřadu: Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/registrovane-partnerstvi-pujde-uzavrit-na-kteremkoli-matricnim-uradu.aspx>

Uzavření manželství na zastupitelském úřadu ČR. Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Dostupné z https://mzv.gov.cz/riyadh/cz/viza_a_konzularni_informace/cr_v_schengenu/matricni_zalezitosti/uzavreni_manzelstvi_na_zastupitelskem.html#:~:text=Poplatek%20za%20pod%C3%A1n%C3%AD%20%C5%BE%C3%A1dosti%20o,o%20uzav%C5%99en%C3%AD%20man%C5%BEelstv%C3%AD%20p%C5%99%C3%ADtomnost%20tlumo%C4%8Dn%C3%ADka.

Dvoustranné smlouvy. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Portál justice. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/dvoustranne-smlouvy>

Mnohostranné smlouvy. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Portál justice. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/mnohostranne-smlouvy>

Portál Evropské e-Justice. Dědická řízení. Justice. Dostupné z https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cs.do?init=true a Successions in Europe. Successions. Dostupné z <https://successions-europe.eu/Questions.aspx?c=cz>

Successions in Europe. Successions. Dostupné z <https://successions-europe.eu/Questions.aspx?c=cz>

Vyšší ověření. Uznávání cizích veřejných listin. Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Dostupné z https://mzv.gov.cz/jnp/cz/cestujeme/jak_resit_situace_v_zahranici/superlegalizace_vyssi_overeni_uznavani.html#:~:text=Vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD%20ov%C4%9B%C5%99en%C3%AD%20ciz

ozemsk%C3%A9%20ve%C5%99ejn%C3%A9%20listiny,smlouva%2C%20kterou%20je%20%C4%8CR%20v%C3%A1z%C3%A1na.

Czech POINT. Generální konzulát České republiky v New Yorku. Dostupné z https://mzv.gov.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/czech_point/index.html

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě

Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování

Zákon č. 26/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě

Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

Listina základních práv EU

Nařízení vlády 215/2017 Sb.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2018/1806

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 565/2014/EU

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Vyhláška č. 429/2010 Sb., stanovící výjimky z povinnosti cizince požádat o vízum nebo povolení k pobytu na místně příslušném zastupitelském úřadu

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Vyhláška č. 35/2020 Sb., o stanovení územních obvodů zastupitelských úřadů pro účely podávání žádostí o oprávnění k pobytu

Nařízení vlády č. 220/2019 Sb., o maximálním počtu žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem investování a žádostí o zaměstnaneckou kartu, které lze podat na zastupitelském úřadu

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky

Ústava ČR

Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky

Vyhláška Ministerstva vnitra ČR č. 294/2012 Sb., ze dne 30. 8. 2012 o provedení některých ustanovení zákona o volbě prezidenta republiky.

Rozhodnutí předsedy Senátu Parlamentu České republiky o vyhlášení volby prezidenta republiky č. 207/2022 Sb.

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 233/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 118/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech

Vyhláška č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů

Vyhláška č. 281/2021 Sb., k provedení zákona o občanských průkazech a některých ustanovení zákona o cestovních dokladech a zákona o základních registrech

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností

Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni z roku 1955

Základní zásady OSN zacházení s vězni z roku 1990 OSN

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu

Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě

Seznam mezinárodních smluv

Vyhláška č. 32/1969 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích

Vyhláška č. 157/1964 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích

Vyhláška č. 28/1988 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Konzulární úmluvě mezi Československou socialistickou republikou a Spojenými státy americkými

Sdělení č. 118/2005 Sb. m. s., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Brazílské federativní republiky o částečném zrušení vízové povinnosti

Agreement on the European Economic Area

Free Movement of Persons Switzerland – EU/EFTA

Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, Haag, 15. 11. 1965, vyhl. č. 85/1982 Sb.

Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, Haag, 18. 3. 1970, vyhl. č. 129/1976 Sb.

Úmluva Rady Evropy o předávání odsouzených osob z 21. 3. 1992, vyhl. č. 553/1992 Sb.

Meziamerická úmluva o uznávání trestních rozsudků v cizině z 9. 6. 1993, vyhl. č. 106/2011 Sb. m. s.

Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, Haag 5. 10. 1961, vyhl. č. 45/1999 Sb.

Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky, Londýn 7. 6. 1968, vyhl. č. 287/1998 Sb.

Úmluva OSN o mořském právu, vyhl. č. 240/1996 Sb.

Mezinárodní úmluva o bezpečnosti lidského života na moři (SOLAS), vyhl. č. 52/1995 Sb.

Úmluva o Mezinárodní námořní organizaci (IMO), vyhl. č. 105/1996 Sb.

Mezinárodní úmluva o normách výcviku, kvalifikace a strážní služby námořníků (STCW), vyhl. č. 45/2015 Sb. m. s.

Seznam použité judikatury

Rozsudek NSS ČR, sp. zn. 10 Azs 153/2016

Abstrakt

Diplomová práce pod odborným vedením prof. Jakuba Handrlici se podrobně zabývá konzulární a vízovou činností českých zastupitelských úřadů z pohledu mezinárodního práva správního a jeho implementace v rámci českého právního řádu. Zaměřuje se na rozbor právních rámců a postupů, které české zastupitelské úřady aplikují při vykonávání svých konzulárních a vízových funkcí, přičemž podrobně rozebírá nejen jejich mezinárodní rozměr, ale především jejich zakotvení a regulaci v českém správním právu a obecněji v právním systému.

Práce nabízí ucelený pohled na fungování konzulární a vízové agendy českých zastupitelských úřadů s důrazem na správní aspekty těchto činností, přičemž se opírá o relevantní právní předpisy a smlouvy, které jsou součástí českého právního řádu. Práce rovněž poskytuje analýzu vztahu mezi vnitrostátními předpisy a mezinárodními smlouvami, a zároveň zohledňuje specifika aplikace českého správního práva na podmínky v zahraničí.

Autor popisuje právní rámce procesu udělování různých druhů víz, která jsou vydávána českými zastupitelskými úřady, včetně schengenských víz, letištních průjezdních víz a víz a povolení pro dlouhodobý pobyt. Každý typ víza je detailně popsán, včetně právních předpisů, které jeho vydávání upravují, a administrativních postupů, jež s tímto procesem souvisejí. V této souvislosti je věnována pozornost jak vnitrostátním, tak mezinárodním právním normám, které ovlivňují rozhodovací procesy na úrovni českých úřadů.

Konzulární služby, jež jsou dalším tématem této práce, zahrnují širokou škálu činností, které zastupitelské úřady vykonávají zejména ve vztahu k českým občanům v zahraničí, případně k cizincům, kteří je potřebují. S odkazy na právní normy práce podrobně popisuje jednotlivé typy těchto služeb, jako jsou vydávání cestovních dokladů, poskytování právní pomoci, matriční agenda, státoobčanská agenda, organizace voleb v zahraničí, ověřovací činnosti a další specifické konzulární úkony. Zvláštní pozornost je věnována praktickým postupům, které konzulární úředníci při poskytování těchto služeb dodržují, a to včetně legislativního rámce, jenž tyto postupy upravuje.

Zásadními právními dokumenty, o něž se zmiňované činnosti opírají a které jsou v této práci z pohledu praktické aplikace na vízovou a konzulární službu analyzovány, jsou Vídeňská úmluva o konzulárních stycích, zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě, a zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (cizinecký zákon). Vídeňská úmluva o konzulárních stycích poskytuje základní mezinárodní právní rámec pro výkon konzulárních funkcí, stanovuje práva a povinnosti konzulárních úředníků a zajišťuje ochranu jejich činnosti na území přijímajících států. Zákon o zahraniční službě, který je z hlediska tématu práce hlavním vnitrostátním předpisem, upravuje organizaci a fungování zahraniční služby včetně specifik konzulární a diplomatické činnosti. Cizinecký zákon pak reguluje podmínky vstupu, pobytu a vycestování cizinců na/z území České republiky, což zahrnuje i vízovou agendu, kterou zastupitelské úřady spravují.

Při tvorbě této práce považoval autor za důležité konzultovat praktické aspekty konzulární a vízové činnosti s odborníky z praxe, což bylo umožněno díky spolupráci se zkušenou českou diplomatkou Mgr. Radkou Calábkovou. Její zkušenosti a poznatky z praxe mu poskytly cenné vhledy

do reálného fungování těchto činností na českých zastupitelských úřadech, což výrazně přispělo k orientaci ve zkoumané problematice.

Práci mohou jako podklad k dalšímu zkoumání tématu využít jak odborníci v oblasti správního práva a mezinárodních vztahů, tak tvůrci politik, kteří se zabývají optimalizací fungování českých zastupitelských úřadů a zlepšením kvality služeb poskytovaných občanům a cizincům v oblasti konzulárních a vízových záležitostí. Závěry této práce mohou posloužit jako inspirace pro budoucí legislativní úpravy a zefektivnění postupů v rámci české zahraniční služby.

Klíčová slova: konzulární a vízová činnost, mezinárodní správní právo, české zastupitelské úřady

Abstract

The master's thesis, supervised by Professor Jakub Handrlica, provides an in-depth examination of the consular and visa activities of Czech diplomatic missions from the perspective of international administrative law and its implementation within the Czech legal system. It focuses on analyzing the legal frameworks and procedures that Czech diplomatic missions apply when carrying out their consular and visa functions, thoroughly exploring not only their international dimension but also their anchoring and regulation within Czech administrative law and the legal system in general.

The thesis offers a comprehensive overview of the functioning of the consular and visa agenda of Czech diplomatic missions, with an emphasis on the administrative aspects of these activities, drawing on relevant legal regulations and treaties that are part of the Czech legal order. The thesis also provides an analysis of the relationship between domestic regulations and international treaties while considering the specifics of applying Czech administrative law to foreign conditions.

The author describes the legal framework of the process for issuing various types of visas provided by Czech diplomatic missions, including Schengen visas, airport transit visas, and visas and permits for long-term stays. Each type of visa is described in detail, including the legal regulations governing its issuance and the administrative procedures associated with the process. In this context, attention is paid to both domestic and international legal norms that influence decision-making processes at the level of Czech authorities.

Consular services, another major topic of this thesis, encompass a wide range of activities performed by diplomatic missions, particularly in relation to Czech citizens abroad, as well as to foreigners who require such services. The thesis provides a detailed description of the various types of these services, such as issuing travel documents, providing legal assistance, civil registry services, citizenship matters, organizing elections abroad, certification activities, and other specific consular tasks. Special attention is given to the practical procedures that consular officers follow when providing these services, including the legislative framework that regulates these procedures.

The key legal documents that support the aforementioned activities and are analyzed in this thesis from the perspective of practical application to visa and consular services include the Vienna Convention on Consular Relations, Act No. 150/2017 Coll., on Foreign Service (Foreign Service Act), and Act No. 326/1999 Coll., on the Residence of Foreign Nationals in the Territory of the Czech Republic Laws (Foreigners Act). The Vienna Convention on Consular Relations provides the basic international legal framework for the exercise of consular functions, establishes the rights and duties of consular officers, and ensures the protection of their activities within the territory of the receiving states. The Foreign Service Act, which is, from the point of view of this subject, the primary domestic regulation, governs the organization and functioning of foreign service, including the specifics of consular and diplomatic services. The Foreigners Act regulates the conditions for the entry, stay, and departure of foreigners to/from the territory of the Czech Republic, which also includes the visa agenda managed by diplomatic missions.

During the creation of this thesis the author thought it important to involve consulting practical aspects of consular and visa services with experts from the field, made possible through collaboration with experienced Czech diplomat Mgr. Radka Calábková. Her experience and insights provided the author with valuable perspectives on the real functioning of these services at Czech diplomatic missions, significantly contributing to the understanding of the researched topic.

The thesis can be used as a basis for further research by experts in administrative law and international relations, as well as by policymakers involved in optimizing the functioning of Czech diplomatic missions and improving the quality of services provided to citizens and foreigners in the areas of consular and visa affairs. The conclusions of this thesis may serve as inspiration for future legislative adjustments and the streamlining of procedures within the Czech foreign service.

Keywords: consular and visa services, international administrative law, Czech diplomatic missions